

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Theophili Raynavdi, Ex Soc. Iesv. Erotemata De
Malis Ac Bonis Libris, Deque Ivsta Avt Inivsta, eorumdem
confixione**

Raynaud, Théophile

Lvgdvni, 1653

Gemitvs Colymbae, De Ivdicis Secvli. Meditatio De Jniustitia damnationis
inauditi.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11141

GEMITVS
COLVMBÆ,

DE
IVDICIIS SECVLI.
Meditatio

De iniustitia dāpnationis inauditi.

In gratiam Illustrissimi & Reuerendissimi D.D. HENRICI
DE SOVRDIS, Archiepiscopi Burdegalensis, &c.

Cum apud Cauares Insularos ad tempus degeret.

COLVMBIA
JUDICIS SECVLI
MILITIS

GEMITVS COLVMBÆ, DE IVDICIIS SECVLI.

COLVMBÆ, simplex animal, non felle amarum, non mor-
sibus sauum, non unguium laceratione violentum; his enim
coloribus hanc auem effingit S. Cyprianus *a*, & eum ex
parte exprimens Philippus Abbas *b*: Spiritus sancti in
hoc rerum statu typus est, eiusque Sponsæ Ecclesiæ Dei,
& animæ cuiusvis piæ, quæ sit Ecclesiæ membrum viuum,
ac vitam ex Spiritus sancti informatione componens: nam
Spiritum quidem sanctum per columbam exhiberi vel ex

§. 1.
Columba
mita ani-
mal nec nisi
gembun-
dum.
a lib. de v-
nit. Eccles.
b lib. 6. in
Cantic. c.
3.
c tract. 6. in
Ioan.

vno Christi baptismo compertum est, in quo Spiritus sanctus columbæ specie
est demonstratus, vt præclare versat S. Augustinus *c* de gemina Spiritus sancti
imagine, primùm columbina, mox ignea, pro duplici modo quo nobiscum
se gerit Spiritus sanctus, piè admodum ac vtiliter differens. Ecclesiam quoque
columbæ imagine adumbrari, cum alia innumera apud Patres & Doctores
protrita docent, tum illud sacri Epithalamij *d*, *oculi tui columbarum*; quod ibi
Honorius perpulchrè de Ecclesia interpretatur. Nec non illud eiusdem Canti-
ci *e*. *Vna est perfecta mea, columba mea in foraminibus petre*, quod S. Epiphanius *f*
de primaria Christi sponsa siue Ecclesia dictum docet. Haud aliter de quocun-
que eiusdem Ecclesiæ membro viuo, siue de quacunque pia anima S. Gregorius
ad illud *g*, *Surge, propera amica mea, columba mea*. Non insisto illis vel con-
firmendis vel illustrandis, quod recentiores Cantici Canticorum Interpretes, no-
minatim Delrio, Guislerius, Sherlogus, innumera in hanc rem congesserint,
quæ nihil attinet huc conuerrere.

d cap. 4.
e cap. 2.
f har. 35.
g Cant. 2.

Cùm verò & Spiritus sanctus, & Ecclesia, & anima quælibet pia possint cum
columba componi penes varia capita, illud tamen est huic loco congruentissi-
mum, quod ad huius auis simplicitatem, & mititatem ex Cypriano tactam
consequitur, nec minùs in Scripturis quàm apud Patres est peruulgatum; ni-
mirum quòd gemitus sit columbæ pro cantu; vnde Græci vocem eius expriment
γολυβίζειν, quod est *gemere*, vt ex Polluce notauit Aldrouandus *h*. Latini di-
cunt *fritinnire*, quod querulos modos sonat iuxta Varronem apud Nonium
querulos hirundinis pullos describentem: vulgatius tamen est verbum *gemen-*
di, eoque passim vsam videmus Scripturam, cum columbarum incidit mentio;
Nahum 2. *Minabantur gementes vt columbæ*; Isaia 59. *Quasi columba meditates*

§. 2.
Etiam co-
lumba my-
stica, gemen-
tes.
h lib. 5. Or-
nichol. c. 1.
§. de voce
columbæ.

gememus. Iungit gemitui meditationem, vel ut significetur gemitus ex imo pectore, ut Cornelius & Saneius Isaiæ 38. notarunt, vel ut assiduitas & repetitio gemitus insinuetur, quæ est propria columbæ gemendi ratio, ut benè expendit Adamus Isaiæ 33. ad illud, *cor tuum meditabitur timorem.* Potest etiam ea gementis columbæ meditatio pro gemitu valido accipi, qualem insinuarent voces illæ repetitæ, *gementes gememus*: nam verbum meditandi in Scriptura, interdum accipi pro verbo *gemendi*, idque ferre usum Hebræorum notavit Bartholomæus Vesthemerus *a.* Et videtur haberi ex Isaiæ 38. ubi Ezechias ait, *meditabor ut columba*, id est, lugebo, & gemam pro usu ac more columbæ.

a in phra-
fib. Scriptu-
ræ, v. medi-
tor.

b tract. 6. in
Ioan.

c Rom. 8.

d in Psalm.
54.

§. 3.
Quanta eis
gemendi ar-
gumenta,
maximè a
iudiciis,
iuxta S. Cy-
prianum.
e. epist. 2.
l. 2.

f lib. 4. de
doctr.
Christ. c.
15,

Non nouit ergo columba aliam vocem aliumve sonum quam gemitum, nec arma vlla, quibus à natura inops est, in violatorem corripit, sed gemitu solo in pressuris quibusuis & incommodis vititur, nunquam irascens, nunquam strepera, nunquam clamosa, sed gembunda duntaxat, quo eam D. Augustinus *b* à coruo discriminat; *vox enim corui* (inquit) *clamosa est, non gembunda*: non item vox columbæ, quæ alia non est quam gemitus. Itaque Spiritus sanctus in hoc rerum statu, ut eodem loco egregiè expendit Augustinus, columbæ partes implet, postulans pro nobis gemitibus inenarrabilibus, iuxta Apostolum *c*, tum quia nos in tot ærumnis docet gemere; tum quia pro ea magna reuerentia, qua disponit nos quandiu columbam agit, hoc est quandiu voluntur lux & tenebræ, ac vicissitudo dierum & noctium superstitite seculo prorogatur, non exerit furorem in eos à quibus violatur, vel tristitia afficitur, non vibrat fulmina, non imbres igneos quot diebus demittit, sed vasa iræ sustinet in multa patientia, veluti gemens pro exitio in quod sponte ruimus, donec accipiat tempus, & iustitias iudicet; iam non columba, sed ignis. Ecclesiæ quoque & membrorum eius viuorum, piarum inquam animarum, Spiritus sancti sponsi sui, ac informatoris optimi imitatione, in tot angustiis, & nunquam intermittentibus molestiis, vna & iugis functio est, gemere ad Deum. Faciunt hoc assidue, & sine intermissione pij omnes. Gemunt assidue, quia assidue occurrit vnde gemant, idque præstant ex amore, in quo rursus columbam à coruo discriminat S. Augustinus *d*, obseruans optasse sibi Dauidem pennas sicut columbæ, *Non sicut coruo. Columba à molestiis quarit auolationem, sed non amittit dilectionem; Columba enim pro signo dilectionis ponitur, & in ea gemitus amatur. Nihil tam amicum gemitibus, quam columba, die noctique gemit, tanquam hic posita ubi gemendum est.*

Et nobis igitur in tot ærumnis & calamitatibus, quibus vndique orbis diuezzatur, vnum superest à gemitu leuamen, quod eò frequentius usurpare par erit, quò sunt mala nostra & grauiora & protensiora. Nec est quò quis ad tot malorum prospectum, subduci è terra cum Donato per S. Cyprianum *e* expectet in præcellum montis ardui verticem, vnde specularis rerum infra se iacentium facies; & oculis in diuersa porrectis, sæculi misereatur, ad tristissimam rerum faciem attonitus, præsertimque ad lenocinans vitis publicæ authoritatis malum iustissima admiratione defixus; quod sapientissimus ille Antistes, non minùs eruditionis ac pietatis, quam vernantissimæ facundæ laude insignis, graphicè exhibet, eaque dictionis florulentia, quæ S. Augustino *f* iudice, posset nimia videri, nisi consultò id factum esset, ut sciretur à posteris

posteris, quam linguam doctrina Christiane sanitas ab ea redundantia reuocauerit, & ad eloquentiam grauiorem modestiorēque restrinxerit. Gemit ille ob multa quæ sigillatim eo loco exhibet lugendi gemendique argumenta: insidiosas vias, itinera latronibus clausa, maria obsessa prædonibus, madentem orbem totum sanguine, dispersas terra tota multiplices pugnas, spectacula vel cruenta, vel turpia, libidinum probra, vel lupanaribus prostituta, vel domesticis parietibus obsepta, quorum quo secretior culpa, maior est audacia. Perstrinxi cum ipso breuiter, quæ diffusius expassa præmiserat.

Sed ei maximè gemituum argumento insistit sancta illa columba quod à iudiciis suppeditatur. Audire eam in hac parte altè gementem iuuat. Forum, (inquit,) fortasse videatur immune, quod ab iniuriis lacessentibus liberum, nullis maiorum contactibus polluat. Illuc aciem tuam flecte, plura illic quæ detestatis inuenies. magis oculos tuos inde diuerter. Incisæ sint leges duodecim tabulis, & publico ære pretioso iura præscripta sint. Inter leges ipsas delinquitur, inter iura peccatur, innocentia nec illic ubi defenditur reseruat. Saurit inuicem discordantium rabies, & inter togas pace rupta, forum litibus mugit insanum; hasta illic & gladius, & carnifex præsto est, unguis effodiens, equuleus extendens, ignis exurens; ad hominis corpus unum supplicia plura quàm membra sunt. Quis inter hæc vero subueniat? Patronus? Sed præuauicatur & decipit. Iudex? Sed sententiam vendit. Qui sedet crimina vindicaturus, admittit, & ut reus innocens pereat, fit nocens iudex. Flagrant ubique delicta, & passim multiformi genere peccandi per improbas mentes nocens virus operatur. Hic testamentum subiicit, ille falsum capitali fraude conscribit; hic arcentur hereditatibus liberi, illic bonis donantur alieni; inimicus insimulat, calumniator impugnat, testis infamat, utrobique grassatur in mendacium criminum prostituta vocis venalis audacia, cum interim nocentes, nec cum innocentibus pereunt. Nullus de legibus metus est; de quaestore, de iudice pavor nullus; quod potest redimi, non timeatur: esse iam inter nocentes innocuum, crimen est; malos quisquis non imitatur, offendit: consensere iura peccatis, & cepit esse licitum quod publicum est. Quis illic rerum pudor? quæ esse possit integritas? ubi qui damnent improbos, desunt, soli ibi qui damnentur, occurrunt.

Non plura tibi, virorum sapientissime, iudiciorum probra pro quibus gemes, occurrerunt, quia alia fortassis sæculum tuum ignorabat. Nobis hodierna seculi iudicia aliud suppeditant lugendi & gemendi argumentum, iis omnibus quæ recensuisti, reuera tetrius, & lugubribus modis ac questibus dignius. Hoc quid sit, supra sententiæ venditionem, supra fraudes capitales, supra prostitutas calumniantium voces horrens ac hispidum, ignorauit Sanctus Cyprianus, quia eius ætas talem iudiciorum peruersionem, & recti & veri profligationem non viderat: quæ enim ille suspicia duxisset si ad solam criminatoris accusationem, reum planè inauditum damnari vidisset? Quàm altè genuisset, si Adelhardum virum sanctum, & illustrissimo cretum sanguine, quia non abstulerat Deus de ore eius verbum veritatis vsquequaque, & de ore luporum semelam prædam eruebat, subitatio iudicio, (ac ne iudicio quidem, audientia non facta,) bonis ac dignitate multatum, & solum vertere adactum vidisset? Quæ eidem mens, quis sensus fuisset, si Antistites Catholicos, quod pro sanctuarij indemnitate generosè starent, procul à gregibus diuinitus concreditur extorres factos, pro se dicendi facultate negata, ac ne noxarum quidem,

S. 4.
Argumen-
tum gemen-
di in iudi-
ciis, Cypria-
no intactū,
damnatio
inauditorū.

dem, quarum infimularentur, conscios intellexisset? Et hoc non agente Decio, non Valeriano, & Galieno Christianum nomen persequentibus, sed hominum Catholicorum, queis Antistitium in summa veneratione esse par fuerat, autoritate atque sententia? Dabit exemplum non vnum Gregorius Turonensis, in sua de Francis historia. Nuperrimè Sacerdos annosus ex cœtu Religioso non dubiæ in Dei Ecclesiam vtilitatis, à re literaria, & diuinis ac humanis studiis benè constitutus, alicuius certè inter suos nominis, captus vt latro, (nam media nocte tanquam ad latronem educta est, ad iacentem in lecto suo vniuersa cohors cum gladiis & fustibus,) in ædem publicam è mandra sua abductus, ibique magna cum infamia Catholici & Religiosi nominis apud Christianos ementita reformatione gloriantes, quorum gurgustia non aliis rumoribus diu sonuerunt; per semestre solidum tentus, insuperque per bimestre domi suæ hæere iussus, eo octimestri nunquam citatus, nunquam auditus, omnibus ad contestationes audientiam exposcentis aures occludentibus ac planè surdis, ad extremum eadem qua prius taciturnitatis constantia, sibi permisus, de ea tam noua, tam insolita, quæ omnes meritò perculit, ratione agendi, gemere habuit, præterea nihil. Hæc in Sanctos, in Antistites, in Sacerdotes Religiosos, lectissimam profectò gregis Christi portionem, patrata per eos, qui in formam & exemplum cæterorum sunt constituti, si inaudisset Cyprianus, vt erat in rem Dei alacer & imperturbabilis constantiæ, putas stitisset in gemitibus, nec ex instructissima, quæ penes ipsum erat facundiæ & sacræ doctrinæ pharetra, depromptas aculeatorum verborum sagittas vibrasset, in hanc iudiciorum sæculi virulentiam, quæ pars inaudita damnatur? Mihi in aperta hac clade omnium iurium, naturalis, inquam, diuini & humani cuiuscunque, hoc est tam eius, quod gentium dicitur, quàm Pontificij atque Ciuilis, nulla alia placet arma corripere, quàm columbarum. Liceat itaque pro huiusmodi corruptela iudiciorum sæculi, saltem gemere.

5. 5. *Utra seculum professa, huiusmodi iudiciorum virulentia.* Nec quod in iudicia seculi irrepsisse hanc iudicij virulentiam dico, arcto reuera illam ad eos qui pro vsu iam olim recepto, vt apud Saluianum *a*, & Hieronymum *b* videre est, dicuntur *seculares*, ac Religiosis aduersi, in cœtu Christianorum numerantur. Non stetit intra ea septa hæc iudiciorum euersio, sed vltra seculum sic sumptum peruasit, & claustra perrupit, ictu fluij per omnium iurium repagula confRACTA aditum præbente. Quod enim ex quodam sapiente Narbodus apud Hildebertum *c* docet; *Flumen est, ubi cum potestate habitat iracundia.* Ipsèque Spiritus sanctus per Siracidem *d*, rectionem violentam, rapidam, & truculentiam plenam, *ictum fluij e*, nominauit. Et congruentissimè profectò: sunt enim quidam Religiosarum familiarum præfecti, aded impotentis dominatus, & tam vehementis ferociæ, vt cum fluij incitatissimi impetu, quæ vehementissimus labitur, componi meritò possint: nimirum sicut fluius præceps & rapidus, omnia sternit, & nullo discrimine læta sata ac segetes in quas incurrit, vel prata ridentia, amœnos hortos, palatia, & quicquid denique lectum & dominis charum dixeris, euertit & abripit cæto impetu: sic isti effrenes nullo delectu æquant & in idem commune excidium conuoluunt omnia: sicut ictus fluij, non plus subingressum improuidè Federicum Augustum reueritus est, quominus eum perderet, quàm si vilis lixa, vel vnus quispiam ex infima calorum sæce, permisus

a lib. 4. de prouid.
b epist. de suspecto contubern.
c epist. 80.
d cap. 4.
e Gall. Le fil de l'eau.

missus eius violentiæ atque ferociæ fuisset. Per huiusmodi ergo feroces ac vehementes, plenos immoderationis moderatores, cum ictu fluij aptissime compositos, quam diximus iudiciorum corruptelam damnandi inauditos, in ipsas Sanctorum mandras penetrasse gemendum est, protensis ad hos quoque iudices iis gemitibus, quos pro corruptis seculi iudiciis altè & contentè edendos dixi.

Gemendi ac flebiles modos ex imo pectore trahendi, vnde aptius initium ducam, quam ex eo quod huiusmodi iudicia seculi non sint diuinis iudiciis consentientia; imò ab eis planè dissonent, quo nullus certior improbitatis Characteristicus? nam sicut regula recti, & fontalis ac primordialis honestas Deus est, *Rationem substantialem* vocat Nilus *a*: rationem rationabilium creaturarum Gregorius Magnus *b*; rationem primam Gregorius Nissenus *c*:) ita quod cum ea regula non concordat, sed ei dissonum & repugnans est, necessarium est inhonestum, & hominibus recti & boni amantibus auersandum. Et verò, primum in vnoquoque genere est mensura cæterorum: at Deus est Iudex supremus, ita vt in capite libri dicatur, Iudices creasse cælum & terram. Varias Scripturas non vno loco expendit in hanc rem Iacobus de Valentia *d*. Idque optimè perspectum habens Rex Iosaphat *e* monebat Iudices vt meminissent se Dei opus agere, hoc est Dei vice fungi; Dei partes tenere, & munus obire planè diuinum. Idipsum Æthiopes factò expressere, sublimiorem omnibus in Senatu sedem relinquentes vacuam, tanquam iudicem sedentis in ea Dei, & in medio Deos sicut Iudices diiudicantis, ac toti iudicio præsentis. Qua etiam ex causa in antiquis Conciliis, vt in Ephesino *f*, & in Chalcedonensi, codex Euangeliorum in sublimi sella, loco honoratissimo collocatus legitur, tanquam præsentis Concilio Christi subsellio atque tribunali. Ex quibus aliisque innumeris quæ proferri in eam rem possent, perspicuum est Deum iudicem, esse Iudicium omnium analogatum primarium, cuius proinde iudicandi modo omnes iudices conformari oporteat, si rectum iudicium iudicare velint, nec extra Iustitiæ orbitam peruersè oberrare.

At in diuino iudicio neminem damnari inauditum, nec absque præuia causæ discussione, & agitatione vtrinque facta, est in diuinis Scripturis explicatissime expressum: sic enim cum Adam & Eva peccassent, non prius à Deo damnati sunt, quam citati essent & auditi *g*. Vocauit, (inquit Moses,) Dominus Deus Adam, & dixit ei, Vbi es? Non fugiebat Deum vbi esset Adam, sed forma iudicij præscribebatur, ducto à rei citatione initio: sensusque erat, iuxta Sanctum Ambrosium *h*, Adam vbi es? Hoc est, quid eras ante? Vbi nunc esse coepisti? Vbi te constitueram? Quo ipse transgressus es? Agnosce esse te nudum, quia bone indumenta fidei perdidisti. Folia sunt ista quibus nunc velare te queris. Repudiasti fructum: sub folijs legi latere cupis, sed proderis. Recedere à Domino Deo tuo propter vnā mulierem desiderasti, propterea fugis quem videre querebas. Cum vna muliere te abscondere maluisti, relinquere speculum mundi, incolatum paradisi, gratiam Christi. Erat ergo ista citatio Adami, quam etiam verbum vocandi apertè præfert, vt interrogatione rei præmissa, eoque audito damnatio iuste subsequeretur. Cùmque Adam excusasset factum suum, & culpam reiecisset in mulierem, vocata, siue citata est etiam mulier; subdi-

§. 6.

Damnatio
inauditi re-
pugnans
vsi diuino,
atque ad
mala.

a lib. de
orat. c. 49.

b lib. 30.

c mor. c. 2.

d orat. de
fer. repreh.
initio.

e in Psal.

81. & 49.

f Paral. 19.

f tom. 2.

Pelt c. 22.

§. 7.

Adam &
Eua citati à
Deo prius-
quam dam-
narentur.

g Gen. 3.

h epist. ad

fororem

de Basilicis.

- Gen. 3. tur enim a : Et dixit Dominus Deus ad mulierem : Quare hoc fecisti ? Scio Sanctum Ambrosium frequenter alibi eam Dei compellationem aliò detorquere, nempe ad exprimendam commiserationem ipsius Dei erga hominem miserè exturbatum. Sic in Psalm. 39. agens de Deo fugientes requirente. Ille, (inquit,) etiam fugientes requirit, & absconditos non vult perire, sed clamat dicens : Adam ubi es ? hoc est, homo ubi es ? Ego te in lumine posui, tu tenebras requisisti; denique in Paradiso, ubi semper matutinus erat dies, vesper est factus, quoniam omnia peccata tenebrosa sunt. Et lib. de paradiso b post alia in eandem sententiam. Quid est ergo, Adam ubi es ? id est, non in quo, sed in quibus es ? Non ergo interrogatio est, sed increpatio. De quibus, (inquit,) bonis, de qua beatitudine, de qua gratia, in quam miseriam recidisti ? Dereliquisti vitam aeternam, & accumulatus es morti, consepultus errori. Ubi est illa tua bene sibi conscia confidentia ? Timor iste culpam fatetur, latebra preuaricationem. Ubi ergo es ? Hoc est, non in quo loco quero, sed in quo statu ? Quo te perduxerunt peccata tua, ut fugias Deum tuum, quem antè querebas ? Iuxta quam interpretationem locus ille Geneleos, non facit ad hoc institutum; tamen genuinus sensus illorum verborum Dei ad Adamum, est, urgeri Adamum ut culpam suam agnoscat, priusquam diuino iudicio percellatur, ut possit mitior esse punitio, quam peccati confessio valdè extenuat, iuxta eiusdem S. Ambrosij doctrinam lib. 2. de Cain c in expositione similis diuinæ interrogationis ad Cainum.
- cap. 4.
- cap. 9.

d lib. 1. pro
S. Athana-
sio, initio.

e hom. 17.
in Gencl.

§. 2.
Cain voca-
tus prius-
quam con-
dennaretur.

Argumentati sunt in rem nostram ex hoc loco sic intellecto varij Patres, ac nominatim Lucifer Calaritanus, agens contra Constantium, ut Sanctus Athanasius inauditus damnaretur, urgentem. Sic enim in eum insurgit Lucifer d, in Spiritu fortitudinis, & ardoris quem ubique spirat : Quomodo arbitraris diuinitus permissum puniri inauditos, quando videas Adam & Eua principes nostri generis auditos, sententiâ percussos Dei ? Et vocauit Deus Adam, & dixit ei, Adam ubi es ? Et dixit : Vocem tuam audiui Domine in Paradiso, & timui, quoniam nudus sum, & abscondi me. Et dixit illi Deus : Quis tibi indicauit quia nudus es, nisi quia de ligno de quo præceperam tibi de hoc solo ne manducares, de eo manducasti ? Et dixit Adam : Mulier quam dedisti mihi, ipsa dedit mihi de ligno, & manducaui. Et dixit Deus mulieri : quid hoc fecisti ? Et dixit mulier : Serpens persuasit mihi, & manducaui. Cum igitur huiusmodi formam iudicandi dedisse Deum aduertas, cum à latebris euocatis, confessisq; Deum sententiam dedisse, de sacris Scripturarum collegeris fontibus, cuius fuisti, atque es impudentia; iudicandi Dei seruos eam dare formam, que non fuisset de lege veniens Domini ? Chrystomi e, exemplo Dei monstrantis reum inauditum non posse damnari, hæc est oratio : Optimus & omnipotens Deus qui sua sapientia res nostras dispensat, videns Diaboli malignitatem, & hominis peccatum, per quod cum muliere deceptus in tantam incidit confusionem, mox assistit, & quasi mansuetus & misericors iudex, in tribunali terrore, & horrore pleno sedet, & examinat diligenter; per hoc nos docendo, ne quem fratrem nostrum condemnaremus, nisi causa antea diligenter cognita.

Quod cum Adamo & Eua seruatum à Deo vidimus, ut inauditum non damnarentur, seruatum item à Deo est cum Caino, ut Lucifer quoque obseruauit, alloquens his verbis Constantium. Dedisti præcepta damnandum esse in-

auditum,

audium, absentem, negandamque audientiam, purgare posse se de crimine obiecto proclamatum. Abel interficitur iustus, & interrogatus Cain, sumit sententiam; & tu Domini inauditum vis puniri Sacerdotem? Sumere sententiam Lucifero id ipsum est quod damnari & poenas dare. Ex eo ergo quod Cain non prius à Deo damnatus sit, quàm citatus fuisset ac auditus; infert Lucifer improbum admodum fuisse Constantij præceptum, quo iusserat Sanctum Athanasium damnari ab Episcopis, negata ei audientia, tamen si proclamatus esset, quod posset se purgare, & sufficienter depellere illata probra. Tilius verbum *proclamandi*, (quod Lucifero est deponens,) accipit pro verbo *appellandi*. Et appellavit sanè sæpè sæpius Sanctus Athanasius idoneos iudices, & nominatum supremum causarum Ecclesiasticarum definitorem, Romanum Pontificem. Planus tamen Luciferi sensus esse videtur, quo verbum *proclamandi*, non vsurpetur pro verbo *appellandi*, sed pro verbo *contestandi*: quod ferè sensu vsurpatur ea vox integro titulo *ff. de his quibus ad libertatem proclamare licet*. Ut proinde mens Luciferi sit, præcepisse Constantium damnari Athanasium inauditum, & absentem, ac contestatum quod posset suam innocentiam purgare, quæ est aperta iustitiæ ac innocentie oppressio, dignior Massagera quàm Constantini Magni filio. Addit non sic fecisse Deum, eam homicida primus, & quidem fratris, nec nisi per invidiæ virulentiam mactati, damnandus cœlesti sententia esset. Is quippe sceleratorum omnium primipilus, cuius malignitatem nullus satis vindictæ rigor æquaret, non est à Deo per potentiam oppressus, nec priusquam interrogaretur & audiretur damnatus est, sed post citationem & habitam de scelere admissio quæstionem, ut discerent Iudices mortalium exemplo Dei, neminem damnare inauditum. Sic habet Luciferi in rem nostram argumentatio, qui longam de more laciniam ex Scriptura attextit: eius verò lacinia veluti limbus est: *Insurrexit Cain super Abel fratrem suum, & occidit eum: & dixit Deus ad Cain, Vbi est frater tuus? & dixit, Nescio, nunquid custos fratris mei sum ego. Et dixit Deus, Quid fecisti hoc? vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunquid non licuerat Deo priusquam Cain convocaret, atque interrogaret, punire? sed noluit, dans formam, quo genere inciperemus iudicare commissos nobis. Nobis, inquam, quibus per Ieremiam Prophetam dicit ad populos sue maiestati dicatos: Et dabo vobis pastores secundum cor meum, & pascent vos, pascentes cum disciplina. Damnae, (inquis,) eum quem ignoratis deliquisse. Cur? Nempe ad hoc, ut iam non Episcopi, sed mereremur nuncupari vesani, atque carnifices. En quo loco habeat Lucifer eos qui damnant absentem & inauditum.*

Alius locus eiusdem libri Geneseos, ex quo Patres diuinum morem nonnisi auditos damnandi colligant, habetur c. 11. vbi cum ageretur de consiliis impiorum turrim Babel ædificantium, Deus priusquam eos multaret, prius sibi ad eos descendendum dixit, ut *αὐθρονοπταβίς* scripsit Moses, & optinè sic præter cætera expressit Philo a. Ergo migratorij motus nomina nequaquam Deo conveniunt, *sursum, deorsum, dextrorsum, sinistrorsum, prorsum, retrorsum*; nec tale quicquam intelligitur de illo qui locum non mutat, nihilominus dicitur descendens visere, quia omnia prius etiam quàm fiant, prævidet manifestissimè, ut doceamur, monea-

S. 9.
Structores
turris Babel
coram &
de visu
damnati.
a lib. de
confus. lin-
guar.

mírque, ne quis homo de absentibus rebus & incertis putet se posse certam coniecturam facere; sed propius introspecto negotio diligenter cuncta perlustret: visus enim certius, potius quam fallax auditus testis adhibendus est. Quapropter in optimè constituta republica lege cautum est, ne quis auditu dicat pro testimonio, quia iudicium auditus naturaliter facile est corruptoribus. Apud Mosem quoque inter verba legitur, Non admittes auditionem vanam; ubi non tantum interdicit ne quis falsum sermonem, aut stultum accipiat auribus, sed docet quod ad manifestam veritatis perceptionem, longè minus quam visus, idoneus habeatur auditus, cum sit refertus vanitatibus. Hanc censemus esse causam cur descendisse dicatur Deus.

§. 10. Est & alius Geneleos locus præcedenti affinis, è quo item solemne est Patribus inferre non esse ex solis rumoribus quantumlibet peruulgatis damnandum absentem, sed Iudicis æqui esse coram inspicere omnia, & reum sibi sistere, nec nisi eo audito pronunciare: cum enim pessimi mortalium Sodomitæ perdendi diuinitus essent; professus est Deus, ne inauditos damnaret, descendendum sibi ad eos esse, vt causam reorum cominus discuteret ante sententiæ lationem. Iungit in hanc rem hunc locum cum præcedenti Rupertus a.

Seorsim verò ex isto loco argumentantur varij, quorum nonnullos appendo.

z lib. 4 in Genef. c. 41. Petrus Cellensis b. Neque subitaneus, neque repentinus soleo res magnas disponere, sed multa maturi consilij deliberatione, finis causarum appensione. Inde est, amice carissime, quod non statim credo omni spiritui, propter illum qui transfiguratur se in Angelum lucis, & sub pallio consultationis, offert sapè venenum deceptionis. Vitium autem est omnibus credere, & nulli. Exemplo igitur illius, qui omnia nouit antequam fiat, & tamen descendit per Angelos probare, utrum clamor Sodomorum, qui ascenderat ad cælum, opere completeretur, an non, diu substui acquiescere rumoribus quotidianis.

c hom. 42. in Genef. Chrysostomus c tractans illum Dei descensum; Docens omne hominum genus, quòd licet magna valdè & confessa sint peccata, non antea iamen pronunciandam sententiam, quam manifesta demonstrationes fiant, inquit: Cum descenderim aut videro utrum iuxta clamorem suum, qui ad me venit, perfecerint, vel non, vt sciam. Quid sibi vult quòd sermonem suum ita attemperat, cum descenderim, (inquit,) videbo. Nunquid de loco in locum transiit vniversorum Dominus? Absit. Non hoc dicit, sed, vt dixi, per verbum crassius docere nos vult, quòd opus sit magna diligentia, & non auditu solo peccatores condemnandi sint, neque sententiæ ferenda, nisi comprobatio precedat. Audiamus hæc omnes: non enim solum ij qui pro tribunali sedent, obseruare hanc legem debent, sed & nullus vnquam ob nudam accusationem proximum condemnet: idcirco enim & post hæc beatus Moyses Spiritu sancto affatus admonet, dicens: Auditum vanum ne accipias.

d epist. 119. Theodoretus d exostulans de Ephesino, contra se inauditum iudicio: Crudelissimè & contra leges omnes tum diuinas, tum humanas, propria membra ingularunt. Enimvero effractores, in scelere deprehensos, iudicant primum, tum deinde puniunt Iudices; eodèmq; modo & homicidas, & sepulchrorum effosses, & aliena coniugia violantes, agunt prius in iudicium, & arctiores accusatores actionem intendere iubent, & testium mentem

memem explorant, an testimonium in accusatorum gratiam dicant, an in seculo in reos sint animo: & post hac responderi accusationibus iubent. Atque hoc, bis, terue, interdum etiam quater faciunt; ac tum demum indagata ex virorumque verbis veritate, sententiam promunt. Isti verò quemadmodum de aliis iudicant, non dicam, ne nimis diligens & curiosus videar in alienis: de me uno, iniusta impellente vexatione, dicere cogor: Nam cum me domi lex regia coërceret, atque extra mibi civitatis fines egredi vetaret, iudicium aduersum me constituerunt, & triginta quinque mansionibus diffusum condemnarunt. Et Deus quidem vniuersorum ad Patriarcham Abraham de Sodomis & Gomorrhæ loquens, Clamor (ait) Sodomorum & Gomorrhæ multiplicatus est ad me, & peccata eorum magna valdè. Descendam igitur, & videbo vtrum clamorem qui venit ad me opere compleant, Sin minus, ut sciam etsi per spectam habebat hominum illorum nequitiam, attamen descendam (inquit,) & videbo, docens nos rem experientiam operiri. At isti nos nec in iudicium vocantes, nec vocem nostram audientes, nec ex nobis quid sentiamus cognoscere laborantes, veritatis hostium furori ingulandos nos prodiderunt.

S. Gregorius a tractans illud Iobi, *Causam quam ignorabam diligentissimè inuestigabam, eundem diuinum vsum cum Pentapolitanis, ostentat humanis iudiciis.* Notandum video, (inquit,) ne ad proferendam sententiam unquam precipites esse debeat, ne temerè indiscussa iudicemus, ne qualibet mala audita nos moueant, ne passim dicta sine probatione credamus. Quod profectò perpetrare pertimescimus, si auctoris nostri subtilius facta pensamus. Ipse quippe ut nos à precipitata sententia prolatione compesceret, cum omnia nuda & aperta sint oculis eius, tamen Sodoma noluit audita iudicare, qui ait, Clamor Sodomorum, & Gomorrhæorum multiplicatus est, & peccatum eorum aggrauatum est nimis: descendam, & videbo vtrum clamorem qui venit ad me opere compleuerint, an non est ita, ut sciam. Omnipotens itaque Dominus, & omnia sciens, cur ante probationem quasi dubitat, nisi ut grauitatis nobis exemplum proponat, ne mala hominum antè presumamus credere quàm probare? Et ecce per Angelos ad cognoscenda mala descendit. Probare idem hîc est quod inquirere. Itaque probatio quam S. Gregorius ait à Deo adhibitam, & quam ab hominibus iudicantibus adhibendam esse contendit, non credendo rumoribus, inuoluit reorum interrogationem, & auditionem eorum per Iudices. Idque ipsum est, Iudices descendere & videre, ut adhibita criminosi discussione, perfectè explorent negotium, & ferant æquam sententiam. Præmiserat porrò S. Gregorius b bonos & æquos Iudices debere in se transferre proximi personam, & sollicitè attendere, quid sibi si ita essent, fieri iuste voluissent. Id verò negligere, (ut alio loco c ait,) est habere in iudicando pondus & pondus, quod est apud Deum abominatio. Si igitur iudex de aliis iudicare debet, sicut vellet de se iudicari, si reus esset, non potest non audire reum; sed priùs debet querere quàm iudicare; quis enim velit damnari inauditus, si contingat reum constitui?

Eodem denique modo Iudices ex loco Geneleos in quo versamur, admoment audientiæ vtrique parti præstandæ, Concilium Lateranense I. & Tributense, quorum suffragium infrà proferemus.

Pœnam blasphemæ diuinitus indictam Leuit. 24. benè in rem nostram sic expendit Saluanus d: *Vnus qui blasphemarat morte mulètur: sic enim scriptum est:*

a lib. 19.
mor. c. 23.

b ibid. cap.

18.
c hom. 4. in
Ezechiël.§. 11.
Alia ex
scripturis
pro vsu Dei
in audiendis
reus ante
damnationem.d lib. 1. de
prouid.

Ecce autem filius mulieris Israëlitis, quem pepererat de viro Ægyptio, inter filios Israël iurgatus est in castris cum viro Israëlite, cumque blasphemasset nomen Domini & maledixisset ei, adductus est ad Moysen. *Et paulo post: Miserunt, (inquit,) eum in carcerem, donec viderent quid iuberet Dominus, qui locutus est ad Moysen dicens: Educ blasphemum extra castra, & ponant omnes, qui audierunt, manus super caput eius, & lapidet eum populus vniuersus. Nunquid non præsens Dei est manifestumque iudicium, & prolata quasi humani ad examinis formam, cœlesti disceptatione sententia? Primum, qui peccauerat comprehensus est: Secundò, quasi ad tribunal adductus: Tertio, accusatus, deinde in carcerem missus, postremò cœlestis iudicij autoritate punitus. Porro autem, non punitus tantum, sed punitus sub testimonio, vt damnare scilicet videretur reum, iustitia, non potestas. Eadem paulo post habet circa Mariam Aarons coniugem: non enim germanam, vt vulgus putat, improbante Isidoro Pelusiota lib. 3. epist. 152.*

a Orat. 4. de
fato.

Tandem diuinum morem non nisi auditos iudicandi atque damnandi, perspicue patefacit vsus Dei, quo sæpè disceptare paratus est cum peccatoribus, paratum se profitens stare iustæ sententiæ, audita vtraque parte ferendæ, vt iustificetur in sermonibus suis, & vincat cum iudicatur. Expendit hoc luculenter S. Chrysostomus a his præter cætera. *Vbique Prophete eiusmodi sermonibus pleni sunt, vbi iudicia Dei cum hominibus audiuntur. Sæpè ipsi, qui iniuste egerant, ad iudicium vocantur; sæpè etiam ad manifestandam iudiciorum euidentiã creaturas considerare facit: neque ipsum aduersarium, neque creaturas insensatas in iudicio audire refugit Deus qui nos noster est, cum maximè iustas nostras esse causas confidimus. Audite valles & fundamenta terræ, quia iudicium Domino. Et iterum: Audi cœlum, & auribus percipe terra, quia Dominus loquutus est. Sæpè autem illos ipsos citat: Popule meus quid feci tibi, vel in quo iniuria te affeci? Et Hieremias. Quid inuenerunt in me Patres vestri negligentia? Neque solum ita agit cum ciuitatibus & gentibus, sed & cum priuatis quibusdam hominibus. Cum Danide per Prophetam disceptat. Iona qui predicare Niniuitis remuerat, per Colochyntidas respondet. Si tu parcis propter Colochyntidas, ego non parcam propter Ninuiem? Plenas inuenies talibus Scripturas.*

Quis credat etiam cœcos vidisse quod dico? Omnino ratum apud ipsos Ethnicos fuit, Deum de nemine inaudito iudicare, & hunc esse eius morem, causam prius vtrunque agitare atque discutere, (saltem accusantibus se inuicem ac defendentibus cogitationibus,) priusquam sententiam vltoriam ferat. Docent hoc illa ex Apolokynthosi Claudij Cæsaris apud Senecam: cum enim de referendo inter Deos Claudio ageretur, & multis eius probris recensitis, nihilominus Claudius sententia vincere videretur, assurgens Augustus in Deorum consistorio, sic Iouem, sic ipsum Claudium affatur. [Videris Iupiter, an in causa mala, certè in tua, si hic inter nos futurus est. Dic mihi Diue Claudii, quare quemquam ex his quos quasque occidisti, antequam de causa cognosceres, antequam audires damnasti? Hoc fieri solet in cœlo? Non fit.] Rectè dicit, non fieri in cœlo quod lutum illud sanguine maceratum in terris fecerat. Et cœleste præiudicium securus est in Inferis Æacus: nam Claudius intra diem tertium iussus est è cœlo excedere, tractusque à Cyllenio obtorto collo, & capite obuoluto ductus est ad Inferos subiturus Æaci iudicis integerrimi & incorruptissimi iudicium.

iudicium. Eo namque cum discessisset à Pedone Pompeio quem Claudius inauditum neci dederat, ad Æacum manu conferta adductus est, ut quod præposterum iudicium viuenti Pedoni iniuste inliferat, mortuus ipse experiretur. Æacus audita Pedonis accusatione Claudium negata defensione condemnat, audita tantum parte altera; præter morem quidem, sed tamen consentaneè ad truculentam Claudij olim de inauditis iudicia. [Postulat aduocationem (ait Seneca de Petronio vetere Claudij conuictore:) Non datur. Accusat Pedo Pompeius magnis clamoribus. Incipit patronus velle respondere. Æacus homo iustissimus verat. Illum, tantum altera parte audita, condemnat, & ait, *εἴνε μάθης τὰν ἐπέεσσι, δίκην τ' ἰθεὶα γένοιο*. Ingens silentium factum est. Stupebant omnes nouitate rei attoniti. Negabant hoc vnquam factum. Claudio iniquum magis videbatur, quam nouum.] Nempe quia ipse solitus erat facere, ut illi Augustus in cæli proscenio exprobrarat. Cæteris autem res stupore digna visa est, quod nunquam dij siue in cælo, siue subtus terram, inauditum quempiam ad eam diem iudicassent. Huc item facit fabula de Ioue non aurito, sed foratis aurium meatibus, ut vndecunque commodius audiret, tam eos qui po-

a lib. de Iu-
de.

§. 12.
Natura lu-
men diuini-
tus impres-
sum pro eo-
dem more.

b in Ca-
thol. inst.
tit. 2.6. n. 1.
& 2.

c c. de nul-
lit. ex defe-
ctu citat.
d l. 2. q. cri-
min. q. 39.
n. 18.

e in praxi
crim. c. 12.
§. 6.

f c. 2. l. 11.
c. 7.

g lib. 2. de
restit. c. 3.
n. 182. &
197.

h l. 12. c. 8.
n. 22. & 25.
i 2. 2. q. 67.
art. 2.

k c. 2. in 2. 2.
d. 48. dub. 4.
l in addi-
tionib. ad

3. p. ref.
29.
m cap. 3.
n. 1.

Diuinum hunc morem in ferendo iudicio, tanquam sapientiæ suæ & iustitiæ radium, ac, ut Plaltes appellat, *lumen vultus Dei*, signauit Dominus super nos, & iudicatorio velut inculpfit, docens omnes naturæ lumine iniquum esse iudicare de homine inaudito; nec posse legitimè damnari nisi qui prius affuerit, & interrogatus causam dixerit. Hinc illa communissima omnium mortalium in hanc veritatem consensus, & admiratio, cum tale quid per improbitatem & violentiam attentatum auditur. Et disertè id agnoscunt Doctores benè multi qui dare reo defensionis locum, atque adeò ipsum ante damnationem audire, aiunt esse iuris naturalis. Ita b Simancas c, Sebastianus Vantius tractans nullitates sententiarum, & d Farinacius, ac e Ludouicus Peguera f, & Azor, ac g Petrus Toletanus h, Sayrus in clauis regia i, Petrus de Aragon k, Luifus Turrianus, & alij quos profert & sequitur l Diana.

Huc referri potest naturale conscientiæ iudicium, cogitationibus inter se inuicem accusantibus ac defendentibus initum, ut Apostolus loquitur Rom. 2. Ad quem locum ita Origenes. [Rectum iudicium Dei quis dubitet esse vbi accusatores & defensores adhibentur, & testes? Et quidem de hoc iusto iudicio Dei nos homines exemplum capiamus, nec putemus vnquam sine accusante & defendente & testibus iustum haberi posse iudicium.] Egregiè hoc iudicium explicat, & accusationem & defensionem ad illud interuenire docet S. Fulgentius ferm. in dictum Micheæ m. *Indicabo tibi, o homo, quid sit bonum, & quid Dominus requirat à te: utique facere iudicium*. Inquirens enim quid sit *facere iudicium*, sic habet, [Iudicium dicitur conuentus, vbi accusatio & defensio iustitiam agitatur; vnde necesse est ut adiudicatus exeat, qui fuerit reus, & victor abscedat qui probatur innoxius. Reuertere igitur ad te, homo, in te quære accusationem; in te quære defensionem; in te quære iudicium; imò tu esto

esto & accusator & defensor & iudex : Intra in secretarium cordis tui, vbi soli te vident oculi Domini Dei tui ; ibi te accusa, vt valeas accusatione defendi ; ibi te conuince, vt victoriam possis adipisci ; ibi te condemna, vt merearis absolui ; ibi te puni, si v's ab æternæ damnationis supplicio liberari. Fac in te, Christiane, verum rectumque iudicium, sollicitè secreta cordis tui attende, facta tua mala tibi antè oculos tuos pone : quæcunque deleueras in intimo libro tuæ recordationis recense frequenter ac telege ; sine coniuuentia teipsum discute tuipse, & cogitationum tormentis afflige ; tu in te iustam sententiam prome. Quicquid mali feceras peccando, puni veraciter pœnitendo ; & iudex effectus peccatorum tuorum, quod solent facere Iudices capitalibus reis, hoc ipse fac iniquitatibus tuis. Noli accipere personam tuam cum iudicas causam tuam, sed cum seueritate mala tua discute, cum vigore in peccata tua condemnationis sententiam prome ; & peccata quæ in te condemnas, occide.] En totum progressum iudicij conscientie à causæ discussione, & latatione sententie ad executionem vsque. Sicut ergo iudicium conscientie, quod nisi se defendente, atque audito reo inicitur, est iudicium naturale, & insculptum à natura hominum mentibus ; ita similis forma iudicij in rebus humanis, videtur esse iuris naturalis. Et ita agnoscit Maldonatus Ioan. 7. a Quod enim ibi ait Nicodemus ; *Nunquid lex nostra indicat hominem, nisi prius audierit ab ipso & cognouerit quid faciat ?* Non putat Maldonatus ex aliquo Scripturæ loco petitum (verè an secus nunc non moror) ; putat ergo id à Nicodemo probatum esse ex lege naturali, quæ planè fert neminem damnari inauditum. Confirmatur imprimè hæc sententia, quia iudex iure naturali obstringitur adhibere omnia quæ necessaria sunt ad ferendum rectum iudicium : id enim, vel si silerent omnia iura positia, deposceretur vi iudicarij muneris suscepti, atque ad eò ex natura rei. At absque partis vtriusque auditione impossibile est institui rectum iudicium : quomodo enim in tanta rerum nostrarum tenebrositate, & intentionum caligine constare aliter de culpa queat, de qua pronuncianum est extra paucos euentus, in quibus facti euidencia supplere auditionem potest, vt infrà dicam ? Itaque auditio eius de quo iudicium ferendum est, videtur esse iuris naturalis.

An. 51.

§. 13.
Damnatio inauditi cõ ira ius gentium.
b lib. 2. de virt. n. 99.
e tract. 40. c. 6. n. 576.

Verùm quia non desunt qui censeant obligationem audiendi reum priusquam damnetur, esse duntaxat iuris gentium, inter quos Lessius *b*, & Filliucius *c* non placet inutiliter tricari in re purè scholastica, & verè ea obligatio in iure naturali fundetur, an melius iuri gentium adscribatur, considerare, quod absque discussione iuris gentium, & discriminis inter illud ac ius naturæ intercedentis præstari solidè non potest. Hic autem ea discussio extra locum adhiberetur. Esto igitur ea obligatio reum audiendi sit iuris gentium, quod omnium gentium vnanimi consensione firmatum, ex naturæ principijs tanquam riuus è fonte promanat. Quid magis absurdum quàm contra generis humani vniuersi torrentem nitè & quod inter omnes homines sacrum semper ac sartum fuit velle conuellerè ? Argumentemur à simili. Immunitas Legatorum dicitur esse iuris gentium, quia omnes gentes satis perspexerunt nisi ea immunitas rata esset, bella semel excitata fore immortalia, futurumque vt non posset de publicis negotijs transigi, præsertim cum hostibus. Hoc ius vniuersale quisquis infringeret, haberetur humano commercio indignus, censereturque ad feras extra humanam societatem ablegandus. Si igitur æquè iuris gentium est auditio reorum priusquam dam-
 nentur

nentur, admodum deforme fuerit & incurrens in principia naturali lumine certa, è quibus huiusmodi ius erutum est, damnare inauditum. Esse porro iuris gentium eam reorum auditionem ante damnationem, tamen si vltro datur, estque minimum, in quo Doctores consentiunt, vt monstratum est, tamen obiter illustrandum videtur tacto vsu gentium quarumcunque, Hebrææ nimirum, Ethnicæ, ac Christianæ.

Priusquam tamen ad id accingor, vt monstrem omnes gentes in hunc vsum reos ante damnationem audiendi consensisse, admoneo sermonem hîc duntaxat fore de gentibus apud quas locum habuere mores compositi, & quæ non ita se gesserunt, vt obbrutuisse videri possent: sicut enim in illis ipsis quæ, de omnium Doctorum sententia, sunt iuris gentium, notatæ sunt aliquorum populorum ab humanitate abhorrentium prolapsiones; neque tamen idcirco negatur ea esse iuris gentium, ita in hoc negotio contigit aliquando, tamen si infrequenter, nec nisi apud paucos, qui præ morum incompositione & immanitate, ritum ferinum induisse videri possunt. Sic Clageros populos refert Bodinus ^a, si quis apud eos ^a in metho- do histori- ca c. 5. in admissi furti suspicionem veniat, primùm necari, tum de trucidato haberi quaestionem. Hunc morem Hunnis ac Gotthis acceptum ferunt. Sed quantum is vsus ab humanis moribus diffideat, & belluinam feritatem redoleat, nemo non videt. Itaque non est quod allegetur ad infringendum quod diximus iure gentium, (vtique compositarum, & non efferatarum,) reos priusquam damnentur esse audiendos. Multò minùs allegari potest belluinum factum aliquorum singularium inauditos pro libidine damnantium, quales Flaccus Iudææ præses, & Herodes. Illum Philo ^b inauditos, & indefensos damnantem his verbis refert. [Edi- b 1 in Flac- cum. Etum proposuit, in quo nos appellabat inquilinos & exteros, nec causæ quidem dicendæ potestatem faciens, sed iniudicatos condemnans, quo quid posset esse magis tyrannicum? Ipse sibi vsurpabat partes delatoris, inimici, testis, iudicis, pœnarum exactoris.] Herodem Egesippus ^c de filiis inauditis & indefensis trucu- c lib. de ex- cidio Hie- rofol. c. 41. lenta iudicia exercentem refert, obsignans rei gestæ descriptionem ea clausula. [Scenæ species erat, non iudicij disciplina, condemnare absentes, condemnare sine teste, sine iudice.] Quanquam enim nonnulli adhibiti erant, qui iudicum personam sustinerent, vt Sarurnianus, Volumnius, aliique ibidem recensiti, tamen non habuit Egesippus pro iudicibus qui inauditos iudicarent. Nec eam iudicij vanam imaginem habuit pro iudicio: præmiserat enim cum institutam iudicij speciem retulisset, [Sed quæ iudicij species vbi rei adesse sibi non permittebantur, & absentes accusabantur.] Atque adeò vbi inauditi & indefensi damnabantur? Hæc dico vrgeri non posse aduersus indictam iure gentium auditionem reorum ante damnationem; tum quia singularium personarum facta sunt, non gentis alicuius vniversæ moribus recepta: tum quia planè inhumana sunt, & belluinam truculentiam præferentia, vt proinde absurdè sint alleganda aduersus vsum communi gentium benè moratarum consensione probatum, cuiusmodi esse vsum non damnandi inauditos, monstratum venio, ducto ab Hebræis initio.

Inueteratum & perpetuum Iudæorum vsum audiendi reum priusquam damnaretur, produnt illa Nicodemi Ioan. 7. *Nunquid lex nostra iudicat hominem, nisi prius audierit ab ipso & cognouerit quid faciat?* Pletique enim è Iudæorum primoribus æstro malignitatis acti Christum inauditum damnabant. Repulit eos Nicodemus negans id esse legi consentaneum. Quibus verbis sunt qui putent eum

X x

respexisse

respexisse ad varia Instrumenti veteris loca, quibus iubetur audiri qui iudicium est subiturus. Eiusmodi est illud Deuteron. 2. ad iudices. *Audite illos & quod iustum est iudicate. siue sit ciuis ille. siue peregrinus. Nulla erit distantia personarum, ita paruum audietis ut magnum.* Affine est illud à Zozimo Papa in Pelagij causa prolatum: nam cum Pelagius nondum tunc compertus hæreticus à quibusdam Præsulibus absens & inauditus damnatus esset, obstitit Zozimus proferens illud è veteri Instrumento; *Non credas auditui vano.* Subditque Zozimus ante adhibitum iudicium & auditum ac discussum reum, auditum fore vanum, & in Scriptura improbatum, quantumscunque sit aduersus reum rumor: idque ait à Sapiente moneri cum ad illa anteriora verba subiecit, *non eris cum pluribus in malitia, & non accipies per eos peccatum.* Itaque de Scripturæ sententia iuxta Zozimum non sufficit alios aduersus reum audire, quod est ex solo auditu iudicare, sed oculi adhibendi sunt, qui fideliores sunt auribus. Hoc ex Philone tractante Dei descensum ad confundendos ædificatores turris Babel, est demonstratum. Et idem latè illustrat Conradus Rittershusius ad Oppiani Cynegeticum a.

lib. 3. pag. 92.

Audiendus ergo coram est ipse reus & interrogandus, quod est ex visu & auditu immediato iudicare, quò Zozimus illud quoque refert; *Quæ viderint oculi tui loquere.* Ante reum verò interrogatum, & ex visu siue coram exploratum, auditus de eo vanus est, & auerſandus quantumscunque demum sit, improbatúrque iuxta Zozimum eo Scripturæ loco, *Ne credas auditui vano.*

lib. de Iudic.

Videò alios quoque auditum illum vanum meritò improbatum sic accepisse. Ita enim Philo loco proximè annotato, itemque alibi b informans iudicem. [Ergo, (inquit,) ante omnia lex præcipit iudici, caueat ne vanam narrationem auribus accipiat, quasi dicat; Heus tu, cura ut aures perpurgatas habeas: purgabuntur autem, si sæpiùs eluantur doctis sermonibus, & excludas vanas, vulgò protritas damnatasque fabulas figmentorum poëticorum, scenicorumque res nihili multis verbis exaggerantium; quin & aliud quiddam idem præceptum admonet ab expositione peiore nihil discrepans. Qui auritos testes, inquit, accipit, vanè, non fanè accipit: nam oculi rebus ipsis interueniunt, & contrectant quodammodo negotia, totaque percipiunt, adiuuante luce per quam illustrantur, deprehendunturque omnia: aures autem, sicut rectè dicit quidam è veteribus, minùs fidei habent quàm oculi, ut quibus non cum rebus ipsis sit commercium, sed cum sermonibus rerum interpretibus non semper veritatem sectantibus; quod legis caput mihi videntur quidam è Græcis Legissatoribus desumpsisse, è sacratissimis Moſis tabulis, interdixisseque ne ex auditu feratur testimonium, quòd quæ quis vidit certa iudicanda sunt, quæ verò audiuit non perinde firmæ fidei.]

epist. 145. in fine.

Eodem modo auditum illum vanum intellexit Theodoretus sic scribens a. [Ego illos obtestor, qui iactatis in nos mendaciis permoti sunt, ut reo alteram aurem feruent, nec ambas accusatori tradant: sic enim diuinam legem imp'ebunt quæ discretè clamat; *Non suscipies auditionem vanam, & iustum iudicium iudicate inter virum & proximum eius.* Propterea enim diuina lex præcipit non credere calumniis in absentes, sed præsentibus reis iudicare.]

serm. 102. de tempore ad finem.

Alius Scripturæ locus quem pro auditione reorum iudicio præmittenda adducit Zozimus, habetur c. 11. Ecclesiastici vbi Siracides sic loquitur; *Præquam interrogas ne vituperes quemquam & cum interrogaueris, corripe iuste.* S. Aug. d eum locum accepit in eundè sensum, & consonare legem naturalem, omnesq; Scripturas,

his

his verbis tradit. [Maxima pars generis humani indiscreto iudicio ad reprehendendum prompta & parata esse probatur, cum tamen non ita se velit ab aliis iudicari, quomodo vult alios iudicare. Propter hoc Scriptura diuina admonet, dicens: *priusquam interrogas, ne vituperes quempiam, & cum interrogaueris, corripe iuste.* Omnis homo prius se vult interrogari, & postea si reus est, patienter tolerat reprehendi: & quod nobis omnes ab aliis volumus fieri, iustum est vt hoc in aliis studeamus implere. Prius eum cum patientia interrogemus, & solliciti simus, & cum aliquid certius agnouerimus, tunc aut si mala sunt reprehendere, aut si bona defendere valeamus: propter illud quod scriptum est; *Omnia quaecunque vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis similiter. Haec est enim lex & Propheta.*]

Sequitur eodem loco apud Siracidem. *Priusquam audias, ne respondeas verbum.* Quem item locum ad rem praesentem facere docet Rabanus hanc glossam adhibens. [Qui iudicare proximorum facta, priusquam plenè causam vtriusque partis dignoscat, inordinatè festinat, se confusione dignum demonstrat, quia magis pertinacem quàm prudentem se esse probat.] Eodem modo locum illum accepit Nicolaus I. respondens consultis Bulgarorum *a* allegans S. Hieronymum, *a* cap. 71. qui sacrae Scripturae concordans, ait; [Priusquam audias, ne iudicaueris quemquam; atque ante probationem accusationis illatae, neminem à tua communione suspendas; quia non statim qui accusatur reus est, sed qui conuincitur criminofus.] Praeuerat S. Damasus *b*, qui tametsi profiteretur se allegare Salomonem, *b* epist. 7. tamen re ipsa adducit Iesum Sirach. Id quod aequè fecerunt benè multi Patres, quorum ad triginta adducit Cornelius in prooemio ad Ecclesiasticum *c*. Ortum *c* cap. 2. id esse de quadam operum vtriusque similitudine affirmat S. Augustinus *d*. Ita *d* lib. 2. que S. Damasus ita in rem praesentem disserit. [Eorum qui accusantur causas discutere liceat prius, quàm per querelantium institutiones vocati canonicè ad Synodum veniant, & praesens per praesentem agnoscat veraciter, & intelligat quae ei obiciuntur. Quod benè & per sapientiam Salomonis dicitur; [Antequam scruteris ne reprehendas: intellige prius, & tunc increpa: antequam audieris, ne respondeas.] Et licet apertissima sit contrariorum reprehensio, veruntamen oportet his qui dati sunt ad eorum examinationem, ordinem seruari ab iis qui secundum Deum perscrutari deputati sunt, quatenus ita cum operatione cooperante inueniamus & confessorem Deum, qui dicit, *Vbi duo sunt vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Consentit cum antedictis illud quoque ex Prouerb. 12. & aequè videri potest allusisse eò Nicodemus qui quod nouit loquitur, iudex iustitiae est. Corruptè aliqui legunt, *index iustitia*, putantque sensum esse, iustum & aequum iudicem non prius loqui iudicium, quàm vtramque partem audierit, & causam diligentissimè inuestigarit. Ita Hugo ibi. Retenta tamen sincera lectione, qui quod nouit loquitur, iudex iustitiae est; verè iustitiam indicat & enunciat qui non nisi post rem benè perspectam, & vtramque partem auditam pronunciat de re quapiam, ac praesertim si in damnum tertij ita se gerat: idcirco enim Deus binas nobis aures concessit vtrimque locatas, vt pars vtraque audiri posset: *κρυπτορ* verò & linguam iudicatorij naturalis interpretem tanquam lingulam bilancium, rem vtrimque aestimantium esse voluit, vt disceremus non vnàm solùm partem audire, sed vtramque appendere in statera iusta, ac sic denique iudicium proferre.

Alius Scripturae locus ad rem nostram à Lucifero Calaritano accommodatur, ut proinde in eum quoque spectare potuerit Nicodemus, negans legem Hebraeorum de quoquam inaudito iudicare. Locus est ex 2. Paral. 19. vbi Iosaphat iudicibus inculcat ut iudicent iudicium Domini. Sic igitur Constantium alloquitur Lucifer Iosaphati monitum vrgens: [Nunquid negare poteris te dixisse, Dammate Athanasium absentem inauditum. Iosaphat Deo dicatus rex Iudae dicit secundum Domini iudicandum legem, & tu dicis in apostasiam conuersus Rex: Dammate inauditum. Pone interea Constanti hodie in corpore esse Iosaphat regem & utrosque vos dicere ad nos; ille quidem hæc, videte quid vos facietis; non enim homini indicabitis, sed Domino, & vobiscum est in verbo, & nunc sit timor Domini super vos, ut seruetis & faciatis: neque enim est cum Domino Deo nostro iniquitas, neque personæ acceptio; tu contra, esse damnandum dicas inauditum.]

Quid si verò quis dicat Nicodemum respexisse grauem & fortem ad Iudices contestationem Psal. 81. ferè integro comprehensam, quam nonnulli Agellio teste, vel Iosaphati Regis Iudae tempore editam, vel eius tempora prædicere censuerunt? Scopum siquidem illius Psalmi Theodoretus & Bellarminus, præter ceteros, rectè dixerunt, esse, admonere, & ex persona Dei iudicis supremi contestari iudices ut rectè iudicent, declinâdo iudicij iniquitatem, & omnia quibus iudicium vitatur, cuiusmodi est faciem peccatoris sumere, pauperem & egenum de manu peccatoris non liberare, sed maximè neque scire, neque intelligere de quo feratur iudicium, in tenebris ambulare, dū absque causæ discussione, & partis vtriusque auditione ferunt sententiam in gratiam potentis; vnde consequitur turbatio & commotio orbis terræ, ut reuera contigit, cum populus à Dauide defecit *b* persuasus arte Absalonis, Dauide causis subditorum cognoscendis ac discutiendis operam non dare. Id verò indignissimum esse contestatur Psalmi auctor ex persona Dei: quia cum iudices iudicium Domini iudicent, id est, Dei partes in eo munere obeant, & personam sustineant, tamen ad eò malè respondeant diuinæ erga se dignationi qua euecti sunt in Dei ipsius vicarios, ut sicut vnus primorū hominum Deo ingratorū iusto Dei iudicio sint ferendi, aut sicut vnus de principibus Apostaticis casuri sint à summo ad imum, & à magna gloria ad summam infelicitatem deiiciendi. Obsignatur Psalmus aduocatione diuini auxiliij aduersus iudicum iniquitates, eamque nominatim qua nesciunt neque intelligunt, causa videlicet indiscussa, & vtraque parte nō audita ferentes sententiã. Quoniam igitur ipse Deus heres est vniuersorū, id est, verus & naturalis Dominus, prout sonat ea phrasia Hebr. 1. rogatur ut dignetur oppressos subleuare, & iniquos iudices in gratiã diuitū parte altera inaudita abutentes iudiciaria potestate Dei ipsius vicaria, coërcere atque comprimere.

Ad hæc aliæ eiusmodi Scripturae loca videri potest respexisse Nicodemus, cum dixit legē Iudeorū neminē iudicare, nisi prius audierit ab ipso & cognouerit quid faciat. Quæquã graues interpretes, & nominatim Maldonat. ac Toler. negat Nicodemum locū vllū legis scriptæ proferre voluisse, sed tātū, (quod ad rē nostrā perinde est,) allegasse consuetudinem, quæ apud Hebræos non tã ex scripta, quàm ex naturali lege vigeat neminē damnâdi priusquã audiretur. Et hanc ob causam qui aliquândo à receptissimo illo vsu deficiuerūt, malè apud Hebræos audierūt, nō modò Flaccus & Herodes (vt suprâ ex Philone & Egesippo retulimus) homines truculēti & belluini, sed etiã vir ceteroqui optimus & Hebræis aliàs acceptissimus:

ceptissimus: Dauidé dico, quæ sugillant iniustitiæ quod Miphibosethum inauditum media bonorū parte multauerit, ad falsam Sibæ ingratiissimi mancipij criminatione. Et Hebræos secuti Abul. *a* Caiet. atque Rikelius, Dauidé ea in parte grauis peccati nec vnus insimulare non sunt veriti. Quinetiam Hebræi, referente in traditionibus Hieronymo *b* ob tam crudele Dauidis iudicium erga Miphibosethum inauditum, & violatam fidem patri eius Ionathæ datam, asseruerunt regnum Dauidis sub Roboamo Dauidis nepote scissum fuisse. Quod nonnulli Rabbini firmatum volunt, voce de cælo missa, itavt cum Dauid inaudito Miphibosetho cum damnauit, dicens; *Tu & Siba diuidite possessiones*, audita sit vox de cælo dicens, *Roboam & Ieroboam regnum diuident*. Refert ista Abulensis *c*, quorum fidem non præsto; vt neque Dauidem probrorum quibus ab Hebræis oneratur reum facio, imò alibi defendo, & hac iniustitia eximo. Tantum itaque expendo sensum Hebræorum de damnatione rei ipso inaudito, qua labe Dauidem inspergunt, nec tenuem esse confirmant.

Transeo ad Ethnicos, quorum in hac re vsus prodit mos illis plerunque communis cum Iudæis, nimirum exercendi iudicia de die & ad vrbiam portas. Nam quod attinet ad tempus, iudicium apud Romanos non poterat ferri in tenebris, itavt senatusconsulta quæ noctu fierent, irrita essent, vt Polletus *d* Brevisque *e* notauit, & sententiam noctu latam non valere statutum est *l. 2. §. quissima.* & quia *ff. de orig. iur.* Oratoribus quidem aliquando facultas fiebat protrahendi actionem in noctem accensis funalibus, vt Theophanes apud Plinium in causa Bassi dixit in noctem & illatis lucernis: ordinariè tamen nox vt prælia, ita & actiones dirimebat, vt Plinius *f* de actione sua per tres horas & dimidiam producta loquitur. At sententia nullo modo valebat noctu lata. Idque est quod Ammianus Doryphorianum *g* arguit, eo quod de Anepfia, & Aginatio noctu iudicium instituisset. Et vt plenè discussa esset nox, vetitum fuisse iudicia exercere ante primam diei horam, Dio *h* confirmat, & lege constitutum demonstrat. Et quod Suetonius Augustum nonnunquam ius noctu dixisse ait, extra morem de absoluta potentia Principis omnibus legibus soluti factum, non est ad alios iudices trahendum. Areopagitas apud Græcos noctu iudicia habuisse, vt per eas tenebras nullius se personam respicere testarentur, proditum est. Hoc tamen vt alia nonnulla præter communem vsus, singulare illis fuit: passim enim cæteri Ethnici iudicia obibant de die. Id quod etiam de Hebræis monstrat Agellius; expenso vsu Dauidis, qui manè se astiturum Deo, & causam suam acturum aduersus hostes coram incorrupto iudice confirmat. Idemque se iam Regem in matutino interfecisse omnes peccatores terræ, lata aduersus eos iusta sententia contestatur. Quorsum autem tam constans, & vbiuis ferè receptus vsus obeundi de die iudicia, nisi quia iudicium non debet esse negotium perambulans in tenebris, sed in eo clara luce, nihil timendo sententiæ latæ per quoscunque criticos notitiam, est ambulandum.

Eodem modo differendum est de loco iudicij qui erat maximè patens, nempe in publicis portis: id enim Scriptura passim tradit & de Hebræis & de aliis. Cain dictum est *k*, *Statim in foribus peccatum tuum aderit*. id est illico iudicaberis & damnaberis. De muliere forti dictum est *l*; *Nobilis in portis vir eius*, *l* *quando sederit cum Senatoribus terræ*. Inter alia innocentia suæ argumenta Iob *m* illud profert; *Si leuauit super pupillum manum meam, etiam cum viderem me in*

a 2. Reg. 16.
q 6 & c. 19.
q 29.
b in tradit.
2. Reg. 19.

c 2. Reg. 16.
q 31.

§. 15.
Ethnicos
damnatio
inauditi,
visa ini-
quissima.
d lib. 1. de
foro Rom.
c. 11. in fin.
e l. de anti-
quo ord.
iudicior.
c. 7.
f lib. 4.
g lib. 28.
h lib. 39.

in psal. 5.
v. 3.

k Gen 4.
l Prou. 31.
m Iob 31.

21.

a 19. mor. *c* 13. *b* cap. 8. *porta superiorem*. Sunt huiusmodi alia sexcenta quæ S. Gregorius *a* eo pertinere putat, vt significaretur, lites & iurgia litibus adiuncta extra vrbes ablegari. [Mos, (inquit,) veterum fuit, vt seniores in portâ confisterent, & causas introeuntium iudicarent, quatenus tanto esset pacificus vrbis populus, quanto ad hanc discordes ingredi non liceret.] S. Hieronymus ad illud Zachariæ *b*, veritatem & iudicium pacis iudicate in portis vestris. Rationem enim cur iudicia in portis exercerentur, fuisse ait, [ne cogerentur agricolæ intrare vrbes, & aliquod subire dispendium. Iudices in portis residebant, vt tam vrbanos quàm rusticos in exitu & introitu vrbis audirent; & finito negotio vnusquisque confestim ad sedes proprias reuerteretur.] Existimarim tamen non minùs aptè philosophaturum, qui dixerit idcirco iudicia in vrbium portis institui solita tanquam in loco patentissimo, & Soli maximè exposito atque omnibus frequentato, vt omnibus de iudicij æquitate constaret, & nemo clanculum opprimeretur, data omnibus tutari volentibus facultate pro reo agendi: ex quo fieret vt nemo inauditus ac indefensus, (quod in occultis confessibus timendum foret,) tanquam reus traduceretur.

c 2. *confli.* *c* 51. *aliàs* *56.* Sed quid attinet sensum Ethnicorum de iniquitate damnationis hominis inauditi ex eo vsu expiscari, cuius finis à variis varius est assignatus, cum extent strues & acerui testimoniorum, quibus hoc ipsum disertè proditur? Clemens Romanus *c* splendè his verbis hoc tradit. [Contemplamini iudicia secularia, quorum potestate videmus trahi parricidas, adulteros, veneficos, sepulchrorum violatores, latrones: hi enim statim vt ab eis qui reos in iudicio sistunt, quæstiones de eis habitas acceperunt, quærunt ex malefico ipso an ita se res habeat: ille verò si ait, non statim mittitur ad supplicium, imò pluribus diebus cum multa deliberatione ac consultatione, & interiecto velo, inquiritur in eum. Postremò, qui suffragium de capite contra eum laturus est, sublatis manibus solem testatur, innocentem se esse, ac mundum à sanguine hominis illius. Itaque isti quamuis Gentiles, qui neque Deum nouerunt, neque sciunt vindicari à Deo eos, qui innocenter condemnati sunt, tamen cauent: vos verò qui scitis quis voster Deus sit, & qualia eius iudicia, quomodo poteritis iudicium vestrum per violentiam & impetum pronuntiare, cum illico illud pateat Deo?] Audi non priùs ab Ethnicis damnatos reos quàm præcessisset interrogatio an res ita se haberet, & multa per plures dies exercitatio quæstionum, idque velo interiecto. Quorsum hoc? An ad iudicij maiestatem? Constat ex eo fine testandæ maiestatis, & conciliandæ reuerentiæ prætenta fuisse sacris liminibus vela quorum sæpè meminit Sanctus Paulinus *d*, vt cum ait,

Aurea nunc niseis ornantur limina velis.

e Natali 6. *S. Felicis.* Et alibi *e*.

— *Qui pulchra tegendis
Vela ferant foribus.*

f *epist.* 2. *ad* *Iacob.* Leonem III. varia huiusmodi vela alba, holoserica, Tyria, rubra ad Sancti Petri & B. Mariæ sacras ædes appendisse scribit Anastasius. De huiusmodi velo loquebatur Sanctus Clemens *f*, cum admonebat ne quis velo atrij domus Domini, quippe Sancto manus abstergeret. Et S. Hieronymus cum laudat Nepotianum de sollicitudine, vt vela semper essent in ostiis. Nec in foribus duntaxat totius templi vela erant ex fine proposito, sed etiam ante altaria, & ante sacrarium,

sacrarium, vt multis exemplis illustrat Rosuedius ad S Paulinum *a* expendens *a* Natali 3.
 nominatim quæ dicerentur *Amphithyra Hunnica*: quale auro ornatum à Chof- S.Felicis.
 roë missum ad S.Sergij sacrarium operiendum scribunt Euagrius *b* & Nicepho- *b* lib. 6.
 rus *c*. Et verisimile est fuisse velum, quod hinc inde reduci posset, ac prospe- *c*.20.
 ctum vel aditum quasi per geminas ianuas concedere ab Hunnis certo gentis *c* lib.18.
 artificio confici solitum. Ex eodem fine conciliandæ maiestatis ac reuerentiæ, *c*.12.
 quia quod omnibus pater faciliùs vilescit, prætendi solita ostiis Regionum
 conclauium vela; quæ purpurea fuisse, & cortinarum quoque nomine dicta af-
 firmat Iacobus Ræuardus *d*: quem tamen vela rationem tituli habentia ad oc- *d* lib. 5. va-
 cipiendam possessionem ab aliis velis non distinxisse nullatenus dubito. An igitur *d* lib. 5. va-
 tur ex hoc fine interiectum iudiciis velum? Num idcirco celata velo tribuna- *d* lib. 5. va-
 lia, quod iudices priusquam sententiam ferrent non dignarentur reos facie sua, *d* lib. 5. va-
 sed iis à conspectu repulsis per interpositas tantùm personas cum eis agerent, *d* lib. 5. va-
 existimantes se polluendos conspectu hominis scelere insimulati? Sicut olim *d* lib. 5. va-
 tempore minusculæ ætatis Sancti Gregorij, Iudæi nullo modo admittebantur *d* lib. 5. va-
 ad conspectum Rom. Pontificis. *d* lib. 5. va-

Morem illum reos à conspectu iudicum repellendi habeo ex Sancto Chry-
 sostomo *e* ad illud, *Vocauit Dominus Deus Adam*, vbi sic habet. [Vel ex ipsa *e* hom. 17
 interrogatione hac dignum est, vt obtupecamus ad eminentem Dei miseri- in Genes.
 cordiam: non solùm quòd vocauit, sed quòd per seipsum vocauit; id quod
 homines facere nunquam ferrent inter se, licet eandem naturam sortiti sint:
 scitis enim cum iudices in alto solio sedent, suppliciiisque malefactores affi-
 ciunt, nec suo eos responso dignantur, hoc ipso ostendentes illis quanta
 ignominia sese asperferint suis flagitiis: & iudex quidem responder, sed alius
 quispiam à iudice hæc excipiens, reo annunciat, & iudici quoque quæ reus di-
 xerit. Et hic fermè vbique iudicantium mos est. Verùm Deus non sic agit, sed
 quomodo? Et vocauit Dominus Deus Adam.]

Tametsi Chrysostomi verba significant auo quoque ipsius, atque aded in-
 ter Christianos, quales tunc magna ex parte iudices erant, viguisse morem
 illum iudicandi obducto sipario: tamen non erat is mos recens inductus, sed
 deriuatus ab Ethnicis, in quorum sellas subiuerant Christiani. Ita igitur esse
 videri potest quod de obductione veli siue cortinæ inter iudicandum tradebat
 Clemens.

Sint hæc omnia non inuerisimilia; genuina tamen ratio velum obducendi
 tribunalibus erat, vt audito per tertium reo, & qui eum tegebat patrono, soli
 iudices intra secretarium oppasso velo rem maturè considerarent, & causæ mo-
 menta executientes quàm diligentissimè, possent tutò & iustè de reo pronuncia-
 re. Sic in actis SS. Claudij & Asterij ac Neonis Lysias Præses auditis SS. Mar-
 tyribus pronunciaturus de eis [introgressus obduxit velum, & post exiens ex
 tabella recitauit sententiam.] Quæ verba desiderantur in actis quæ Surius ex-
 hibuit *f*. Habentur enim in illis actis horum SS. Martyrum quæ Baronius anno *f* 23. Au-
 285. repræsentauit. Similiter lacuna est in actis S. Euplij Diaconi, quæ apud *f* gusti,
 Surium leguntur cum de eius S. Martyris damnatione per Caluisianum Con-
 sularem agitur. Apud eundem verò Baronium anno 303. ita habetur. [Calui-
 sianus intra velum interius ingrediens, sententiam dictauit, & foras egressus,
 afferens tabellam legit. Euplium Christianum edicta Principum contemnen-
 tem,

tem, Deos blasphemantem, nec resipiscentem, gladio animaduerti iubeo.]

Ex his locis apparet cur velum obduceretur iudici ad ferendam sententiam.
 * Epist. 79. Id quod perspicue etiam liquet ex Sancto Basilio *a*, qui se inauditum damnatum exoptulans, ait, [Si qui rerum in hoc mundo potiuntur quando facinorosum aliquem morti sunt adiudicaturi; cortinas obducunt, & expertissimos quosque ad causae tractationem aduocant, multumque temporis insumunt, nunc legis rigorem contuentes, nunc naturae communionem suspicientes, multumque ingemiscentes, ac iudicandi necessitatem deplorantes, nemini non manifestum faciunt quod non ex propria libidine, sed ex necessario legis ministerio, condemnationis inferant sententiam: quam oportebat maiore diligentia, cura, pluriusque consultatione dignum reputari, si quis sese à fratrum amicitia, iam longo tempore confirmata auellere conetur?]

E contrario autem cum res magnam deliberationem non exigebat, sed breui expedienda erat causa, indicebatur iudicium leuato velo, vt Imperatores Honorius, & Theodosius edixerunt circa iudicia de naufragiis; quorum mentem plerique Iurisconsulti non perspexerunt, sed perspexit Bartolus *b* qui hanc ei legi rubricam praefixit. [Cum de naufragiis quaeritur, summam examinabitur.] Miserati enim sortem eorum Imperatores, noluerunt, vt in causis iuris ambigui longas moras neci intra velum deliberando, & causam discutiendo priusquam sententia ferretur, sed confestim decidi negotium velo non interiecto. Vir doctissimus Petrus Monodus in affecti operis Hierologij fragmentis scriptum reliquit videri sibi ex hac iudicialis veli consuetudine tractum verbum *reuelandi*, cuius primaria significatio ad tribunalia pertinet, in quibus sententia aduersus reos extra velum ferebatur, reuelatis, id est publicè expositis eorum criminibus. Addebat haustum hinc inde videri titulum libri Apocalypseos, quem ad iudicium à supremo iudice Christo in secundo aduentu instituendum spectare primario, concors est Doctorum sententia. Erit autem magna huius iudicij & caeterorum disparitas: neque enim, vt hic in iudiciis capitalibus assolet, longae consultationes ad causae discussionem interponentur, sed in momento, in ictu oculi canente tuba ex 1. Cor. 15. vti moris est cum praeco sententiam promulgat, leuato velo, id est summarie feretur damnatio, vel praemium pro benefactis decerneretur: quamuis enim apud nos graues causae ob iusciositatem iudicum longas moras deposcant, tamen vbi Christus sapientia patris iudex est, iudicium est Apocalypsis, seu reuelatio: in quo sensu eam vocem vsurpasse videtur Apostolus Rom. 2. dicens ad impium, *Thesaurizas tibi iram in die ira, & reuelationis iusti iudicij Dei*. Tametsi singularis, nec fortassis scopo Apostoli consentiens, tamen ingeniosa & acuta obseruatio.

Satis de Ethnicorum in hanc rem sensu vniuersè; nunc sigillatim aliquas
 §. 16. inter eos gentes attingamus, & quid illis visum de iniquitate iudicij inaudita
 Sigillatim parte altera aperiamus. Graecorum sensum monstrat responsum Phocionis, qui
 de improba cum reus maiestatis ageretur, & per cōfertam plebem inimicam auditione pro-
 za apud hiberebatur, atque adeò etiam defensione, tantum denique voce contendit, vt
 Gracos in- auditi dam- natione. perciperetur dicens, *Iurène an iniuria me damnatum vultis?* Respondentibus
 illis; iure. Reposuit. *Hoc qui praestabitis nisi me audieritis?* Initium orationis
 * in fine. Proharetij apud Eunapium in Iuliano *c*, bellè respondet dicto Phocionis. [Si-
 quidem,

quidem, (inquit Prohæresius,) impunè licet calumniari, fidemque acquirere in-
 audito altero, esto sit ita Themistoclis ciuitas.] Quasi diceret, si omnia iura
 vultis euerfa, & omnem honestatem profligatam, ita sanè fiat vt homo inau-
 ditus damnetur. Annumero Ethnicis Prohæresium reclamante licet Iureto ^a,
 qui eum Christianum facit; quia Ethnicum fuisse effusus in eius laudes Euna-
 pius homo Ethnicissimus persuadet. Et nominatim hunc de eo sensum firmat
 magicum memoriæ in eo miraculum, & auditores pectus illi circumlamben-
 tes, manúsque ac pedes deosculantes præ afflatu magico quem eis inhalabat.
 Hic igitur Ethnicis citra dubium accensendus clarè damnat sententiam ferri
 inaudita parte altera. Eiusdem furfuris homo (quippe & Ethnicus & magus
 Apollonius Tyanæus, referente Philostrato ^b, vbi vidit Domitianum ex præ-
 conceptis suspicionibus accingi ad damnationem & inauditi, & indefensi, con-
 testatus est probrosissimum & iniquissimum esse, & contra omnia iura pugnans,
 damnare inauditos, & quibus sui ipsorum defensio sit negata: tantum deni-
 que tribuere accusatoribus, vt non audito reo qui imperitur, sententia de eo
 feratur. Nihil melior Apollonio Lucianus ^c, confirmat iniustum, scelera-
 tum, impium, in summa damnosum rebus communibus esse calumniatorem:
 quia iustus æqualitati studet qua iustitia continetur. [Qui verò clanculum ab-
 sentem insectatur, æqualitatis metas egreditur: quippe auditorem sibi totum
 asserit, aures eius anteuertit, obstruit, & iniuas responsuro calumniis refertas,
 efficit. Ea sanè extrema est iniuria, vel optimorum legumlatorum iudicio So-
 lonis, & Draconis, qui iureiurando Senatam Atheniensem adstrinxere, vt pa-
 ri benignitate, gratiæque, tam reum quàm actorem iudex audiat, dum alte-
 rius causam honestiorem intelligat: Scelustum & crudele iudicium esse si quid
 statuatur antea quàm cum accusatione comparata sit defensio. Ad hæc sibi ma-
 lè propitios Deos reddunt iudices isti, qui cum accusanti aures liberè indulse-
 rint, reo denegant, aut præstigijs capti delatoris mustitantes condem-
 nant.]

^a ad libel-
 lum 1. S.
 Ambrosij.

^b lib. 7. vitæ
 c 14.

^c dialog.
 de calum.

Ac ne Solonis & Draconis optimorum Legissatorum fides vacillet, addit
 Lucianus optimi Poëtæ scitam sententiam, imò legem sacrosanctam.

Nec nisi librato dirimat sententia litem,

Parte quid ex viraque queat examine causâ.

Nimirum Vates intelligebat ex omnibus nullam esse neque grauiorem, neque
 audaciorem iniuriam quàm indicta causa quenquam mortalium damnare. Id
 verò ex omni parte calumniator molitur, vt cum furore ac vecordia hominis
 coram quo res agitur indefensorum partes suas clancularia sectione arceat.

Optimus Vates à Luciano allegatus Phocyllides est, eius quippe sunt ver-
 sus illi, quorum principium est, μήτε δίκην. Eoque respexit Tullius ^d admonens
 amicum; [obseruo illud μήτε δίκην præsertim à te à quo nihil vnquam vidi
 temerè fieri.] Hoc effatum Tullius ibi vocat ψευδοπροδοειον, quia falso attribui-
 tur Hesiodo, cum sit Phocyllidis, quem sapientem fuisse testatur Aristophanes
 in Vespis, cuius illa sunt

Ἦως σοφός ἦν ὅστις ἔφασκε πρὶν αἶψ'
 ἀμφοῖν μὲθ' ἄλλων.
 Οὐκ αὖν δικάσει.

Hæc latinè sic sonant,

xy

Sapiens

Sapiens fuit quisquis dixit
Prius ac partem audias utramque
Ne iudicem agas.

a *serm.* 44. Ab Euripide *a* idem sic effertur in Heraclidis ex Stobæo

Τὶς αὖ δίκην κριτεῖεν ἢ γνοῖν λόγον
Πρὶν αὖ παρ' ἀμφοῖν μῦθον ἐκ
μαθῆ σαφῆ.

Latinè sic dixeris ,

De lite quàm iudices , aut quæ queas

Pernosse rem prius atque partem audieris utramque ?

b *lib.* 7. c. 2.
de sapien-
ter dictis
& factis.
c *orat.* de
corona ini-
tuo.

d in De-
modoco.

e *Itē* apud
Medos ac
Persas *lib.*
de offic.
Constanti-
nop. c. 6.
n. 47.

f *epist.* 54.

g *orat.* 10.
que est de
inuidia.

h *lib.* 2. de
Reg Pers.
i *lib.* 8.

Apud Lacedæmonios Lycurgus Valerio teste *b* legem tōlit, ne quisquam in-
auditus & indefensus damnaretur. Idem cautum ab Atheniensibus & iureiuran-
do à iudicibus firmatum , referente Demosthene *c* qui addit ; [Verba illa iura-
menti , eadem ratione utrumque esse audiendum , non hoc modo volunt , nullum
præiudicium esse afferendum , aut par utrique studium præstandum , sed illud
etiam eum reo cuique defensionis ordinem quem ipse voluit ac delegit esse per-
mittendum.] Tantum abest ut reus opprimi debeat , & inauditus ac indefen-
sus damnari possit. Eiusdem iuramenti de audientia à iudice utrique parti præ-
standa meminit Plato *d* verbis illis. [Quo pacto quispiam aut ius rectè dicere,
aut homines decenter iudicare possit, qui non utrumque aduersariorum audie-
rit? Sermones enim quemadmodum purpura & aurum , meliùs diiudicantur si
conferas inuicem. Nam cuius rei gratia vel dicendi tempus aduersariorum utri-
que conceditur , aut cur iudex utrosque se similiter auditurum iurat nisi existi-
masset legislator , causas hoc modo iustiùs & meliùs à iudicibus posse iudicari?
Tu verò mihi videris ne vulgare quidem istud dictum audiuisse. Quidnam il-
lud? Iudicium non antè feras quàm audiueris ambos. Atqui hoc non ita cele-
braretur nisi rectè decentèrque dictum esset.] Medos hac in parte fuisse accu-
ratos demonstrat quod Codinus *e* his verbis habet ; [Horum (Medorum) iu-
dices ferebant epilotica , seu superulas , & in capite lineum tegmen phaceoli-
dem appellatum. Ex quolibet phaceolio pendeat à sinistra parte margellium,
siue simbria ex margella , alteram aurem eius qui gestabat , obtegens. Quo si-
gnificabatur aurem quidem reiectam accusatoribus dari , reiectam verò aurem
accusatis , sed absentibus reservari. An id eos docuit, vel ab eis didicit Alexan-
der , quem S. Basilius *f* collaudat , quod alteram auriculam reo seruandam esse
admoneret. Hoc ibi tactum duntaxat luculentiùs sic refertur apud Simonem
Magistrum ex eodem S. Basilio *g* in epistolis. [Necessè est iudicem alteram au-
rem ei qui abest reservare, sicuti Alexander fecit: etenim illum ferunt, cum qui-
dam obrectaret familiari suo , alteram quidem aurem præbuisse calumniatori,
alteram verò manu diligenter obturasse , quo nimirum declararet , oportere
eum qui iustè iudicaturus est, non totum se à vestigio vni parti tradere, sed par-
tem auditus integram atque factam , ei qui non adest , seruare.]

Medis ac Persis pleraque fuere communia. Itaque Persas , ut de Medis vidi-
mus inauditum quempiam damnare horrificum duxisse, docet Brissonius *h* alle-
gans affatus Cybeles ad Arfacem Reginam , qui ab Heliodoro *i* describuntur
in Æthiopica historia. Percupidam enim necis Charicleæ innoxia Reginam
admonet Cybele opprimendam esse veneno ; nam si apertè impeteretur cona-
tum

tum irritum fore, cum legibus Persarum nemo capitali sententia ferri posset indicta causa, & quidem adhibitis in consilium proceribus & regni Magistratibus, spes non affulgeret causa discussa & innocentia deprehensa damnatos innoxiam. Et ita re ipsa non ita multo post ex iisdem Persarum legibus de procerum & Iudicum consilio tentavit Regina instituto iudicio perdere quam exosam habebat ob subsecutam casu fortuito mortem Cybeles quæ improvidè hauserat venenum per ancillæ pocillatricis errorem quod Charicleæ appa-
tauerat.

Romani hac in parte fuere religiosissimi: collaudat eos ex hoc capite Philo a, dicens, redeuntibus è prouinciarum administratione, iudicibus, si accusarentur à Prouincialibus cum de aliis sceleribus, tum de suppliciis quæ indemnatis irrogassent; [Tunc æquos se præbendo iudices, & auditis examinatisque partibus de nemine iniudicatio, ferebant sententiam, nec in gratiam, nec in odium pronunciando, sed quod iustum videretur.] Verri, sanè Præsidi iniquissimo Tullius id crimini dat b quòd inauditos causâ indictâ damnasset. At Festus præses, vt scribit Lucas c Regem Agrippam de Pauli victi rebus docens, vsu Romanum à belluini illius Siculorum prædonis moribus procul abfuisse his verbis tradit. *Vir quidam est derelictus à Felice victus, de quo cum essem Ierosolymis, adierunt me Principes Sacerdotum & Seniores Iudæorum postulantes aduersus illum damnationem. Ad quos respondi, quia non est Romanis consuetudo damnare aliquem hominem prius quam is, qui accusatur, presentes habeat accusatores, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina.* Erasmus Iudæos eximens impudenti postulatione quam præferunt verba vulgatæ editionis quæ habet postulatam ab eis Pauli damnationem, obseruat Græcè haberi *δικην*, quæ vox *causam* & *litem* significat. Itaque sensum esse putat, Iudæos postulasse cognitionem & discussionem causæ per Festum. Quis enim, (inquit Erasmus,) à Iudice postulat rei damnationem indictâ causâ? Postulabant ergo Iudæi, iuxta Erasmus, vt lis ageretur saltem specie tenus, sicque Paulus ficto iuris prætextu damnaretur: sed aberrat omnino Erasmus à veritate; quem enim latet Iudæos aduersus Christum postulasse damnationem indicta causa & obtinuisse? Id ipsum ergo nunc contra Paulum quoque deposcunt, vt ex Festi responso est manifestum: erit enim planè ineptum, & extra rem si dicantur Iudæi causæ cognitionem aduersus Paulum flagitasse. Neque sanè illis posset Festus denegare quod à Romanis non solere prætermitti contestatur. Quamuis autem *δικην* interdum cognitionem, & discussionem causæ sonet, tamen aliquando executionem quoque cognitionis iudicialis, & multæ irrogationem significat, itavt idem *δικην* quod *καταδικην*, quomodo etiam disertè hîc scriptum haberi in duobus codicibus affirmat ad hunc Actorum locum Theodorus Beza meritò Erasmus hac in parte abiiciens, & postulatam Pauli indicta causa damnationem confirmans, vt proinde aptè postulato quadret responsum Festi negantis id sibi licere verante vsu Romano. Collaudat hanc Festi æquitatem Lucifer Calaritanus d. [Sed hæc, (inquit,) sic ego sæpè repeto, tanquam etiam ipse cum interdum vacas à furoris stimulis, non consideres omnibus te modis ita à iustitiæ regulâ exorbitasse, & nec in Actibus Apostolorum videre potueris, petentibus Iudæis ad Paulum necandum beatum, hominem Gentilem Præsidem Festum minimè coctui Iudæorum commodasse assensum, sed tam

§. 17.
Ius Romanum contra inauditam damnationem.
a l. in Flac.

b Actio 2.
c Act. 25.

d lib. 2. pro S. Arhana-
sio.

Y. y. 2. ipsos,

ipfos, nec non & Paulum se in vnum auditurum esse pollicitum: Gentilis seruauit æquitatis ius, tu verò destruxisti: aut æquitas est damnare inauditum, interficere absentem, audientiam verò negare iusto.]

a Act. 16.

Apostolus ipse a eum morem Romanum pro se allegauit expostulans quòd se ac Silam socium cæsos & indemnatos in carcerem contrusissent. Rursusque alibi b queritur quòd se accingerent ad flagella homini Romano ac indemnato inferenda. Vtrobique est ἀνατρεπιστος: quæ vox perspicuè fert defuisse discussionem per allegationem vtriusque partis, hinc accusatore criminationem urgente, inde reo impactam sibi dicam depellente: cæteroque enim si indemnatus sonaret non damnatum, haudquaquam quadraret ea vox in Pauli expostulationem. Et liquet, Paulum fuisse ab eis damnatum, id est, pœnæ addictum, quod ex vsu Romano non licebat fieri indicta causa.

Dixit ex hoc perpetuo Romanorum more Romæ degens Poëta ex persona c Actu 2. Medæ c,

Qui statuit aliquid parte inaudita altera

Æquum licet statuerit, haud æquus fuit.

d in legat.

Caio Imperatore quid truculentius? Legatur Philo d & eius vitam totius improbitatis cloacam fuisse constabit. Is tamen reueritus patrium morem inuariatum, quamuis percuperet Flaccum perdere, non est ausus inauditum damnare. Audi Philonem de Flacco. [Lamponem & Isidorum sensit aduersarios, & quidem non ex æquo, sed longè præualescentes, non modò iure quo fidebant, verum etiam favore summi Principis ac Moderatoris rerum humanarum, quem videbant Flacco inimicissimum, sed tunc sumpturum personam iudicis, ne videretur eum prædemnare ante iudicium, si non expectata accusatione, defensionèque ob priuatam similitudinem ferret in eum capitalem sententiam.] Nimirum agnoscebat Caius quantumuis Brutus & exlex, si aduersus perpetuū Romanorum morem damnaret inauditum, immanis se truculentiae & belluinæ crudelitatis notandum. Itaque speciem iudicis assumpsit audiens & accusatores & reum.

e lib. 10. Milc.

Planus Madaurensis e hoc ius Romanum referebat illis verbis in hanc rem insignibus. [Nec ad instar barbaricæ feritatis, vel Tyrannicæ impotentiae damnaretur aliquis inauditus, & in pace placida tam dirum seculo proderetur exemplum.] Dirum exemplum vocat damnare inauditum, quod cum barbaricæ feritatis esse statuat, amolitur planè ab vsu Romano, & amandat, ad gentes efferat immanitate truculentas, si tamen huiusmodi quoad hoc erant aliqua ritu ferino viuentes extra Romanum imperium obducta prope luce rationis, & obliterata naturæ lege insculpta mortalibus auditionem damnationi præmittendam decernente. Fuit eiusdem cum Apuleio furfuris Iulius Firmicus Maternus, non is cuius extat commentarius de errore profanarum religionum (vt

f ann. 337. g l. 1. c. 2.

Baronius f optimè perspexit,) sed alius fatariorum fatuitatibus addictus Mathematicus. Is igitur ex vsu Romano, cuius benè sciens erat, sic statuit; g [Qui quærere aliquid, aut audire noluit, nec iudicium aurium suarum vera respondentibus commodauit, veritus scilicet ne rigidas cogitationes suas fides veritatis infringeret, iniquè facit si notandum putat quicquid potuit, vel non potuit obtusa mentis intentione percipere. Iniusti sunt enim semper, sicut nouimus, Iudices qui de incognitis sibi pronunciant rebus. Non habent etiam iudicandi

iudicandi auctoritatem qui ad statuendum aliquid imperita licentia temeritatis adducantur: neque ad effectum sententiæ inexaminatis partis allegationibus proferuntur, &c. qui verò nec audire voluit, nec iudicare, frustra sibi pronuntiandi vindicat partes, quia eius rei, cuius experimentum capere noluit, non est idoneus ut possit notare substantiam.] Quid plura? Legum gnarum Eusebium sub Constantio indicta causa damnatum Ammianus *a* inclamasse ait latrocinium illud esse non iudicium; & accusatorem ac solemniter flagitasse aduersus Constantij feritatem, sub quo præmiserat non defensos periisse complures. Solemnia vocat discussionem causæ rei allegationibus, si quas habet, prolatis & maturè perpenſis: Nam solius accusatoris interuentus æquum iudicium non constitueret: ut enim alibi ait idem Ammianus *b*. [Quis innocens esse poterit si accusare sufficiat?] Hoc ipsum aliis verbis dixit S. Eugenia Patri suo Philippo Augustali cum adhuc latens sub Monachi Eugenij persona apud Patrem atroci calumnia per Melanbiam pulsata præoccupato iudice contrusa in carcerem & nexa catenis ad grauiora supplicia quæ expedita erant abriperetur inaudita. [Oportebat vos (ait patri Eugenia) non tam faciles aures præbere accusatoribus, neque cum primùm audiissetis, tam citò condemnare; sed ambobus priùs auditis, deinde ferre sententiam.] Sic illa ad Romanum Iudicem ex vsu Romano.

Perantiquum apud Romanos fuisse eum morem constat lege 12. tabularum damnari quemcumque capitali iudicio vetante quin priùs audiretur, ut Tullius agens pro domo sua retulit, ac etiam Saluianus *c*. Idem sæpè traditur in antiquis prudentum responsis quæ in Pandectas & Codicem Iustinianum sunt relata. Solemnis maximè in hac rem est lex *de vnoquoque* ff. de re iudic. qua cauetur ne quis absens, aut non citatus dānetur, ut videlicet causa dici & reus audiri possit. Et in titulo Digestorū ac Codicis *de in ius vocando* necessitas citationis ob prædictam causam infigitur: estque ea necessitas tanta, eo quòd cognitio ad iudicandum necessaria ab auditione rei pendeat, ut passim citatio habeatur fundamentum iudicij, & inter substantialia eius numeretur. Id quod latissimè prosequitur & illustrat Hippolytus de Marsiliis *d* exponens longo commentario legem illam *de vnoquoque*, & breuiùs alibi: annuuntque passim DD. præsertim Alexander de Imola *e*, Mynſingerus *f* & Schurff *g*, ac optimè Gigas *h* tractans crimen læsæ maiestatis. Ac etiam in crimine læsæ maiestatis requiri citationem idem Author *i* confirmat, ita ut ne princeps quidem, etiam Summus Pontifex possit sententiam ferre absque citatione, quæ est multorum Iurisperitorum doctrina apud Hippolytum ad legem annotatam *k*; & apud Rodulſinum in tractatione de absoluta Principis potestate *l*. Etiam in notoriis si possit suppetere defensio requiri citationem demonstrat Iacobatius *m*. Tam arctæ autem necessitatis, ut citatio adhibeatur, quod omnia Romana iura clamant, non alia est ratio quàm quod nemo damnari debeat inauditus & indefensus, & quòd nulla causa debeat esse *ἐπιρομολος δίκη*, in qua scilicet altera tantum pars audiatur, quæ aliter dicebatur *ἐρημνη δίκη* deserta causa, vel accusatio absque defensore, ut est apud Paulum Iurisconsultum *n* ubi absurdè aliqui legunt *hermodicium*, ut Budæus in prioribus ad Pandectas annotationibus monuit *o* cum esset legendum si vox Latina fabricanda erat ex duplici Græca *eremodicium*. Erat autem genus litem obtinendi illaudatum, ut significat in Ioue Tragædo Lucianus, quia accusa-

a lib. 14.*b* lib. 18.*c* lib. 8. de
prouid. ad
finem.*d* singul.

75.

e consil.

107. vo-

lum. 5.

f obseru. 6.

cent. 6.

g cons. 9. &

38. cent. 1.

h p. 3. q. 6.*i* ibid. & q.

10.

k n. 12.*l* p. 2. l. 11.

c. 7.

m lib. 2. de

Concil. art.

4. n. 52.

n l. *et si sine**do'o*, ff. de

minorib.

o & l. *profe-**rendum*,

Cod. de iu-

diciis.

torem vincere deserta à defensore causa, ac proinde causa indicta supponit vnam tantum partem auditam esse, in quo euentu iudicium non potest non laborare iniquitate.

§. 18. *Iura Christiana contra inauditum neminem ac primum ex Pontificibus.* Iam Christiana iura vt ad illa denique veniam, nihil seuerius, nihil studiofius, nihil frequentius inculcant, quàm vt nemo inauditus damnetur; eamque ob causam interdicitur damnatione absentis & indefensi. Tradunt hoc benè multi Summi Pontifices sacrorum Canonum conditores; tradunt sacra Concilia; tradunt SS. Patres quos Ecclesia agnoscit Magistros. Subscribunt Iurisperiti Canonum interpretes, qui ex Pontificum & Conciliorum ac SS. Patrum oraculis iura perunt. Attingamus hos omnes perpaucis.

a epist. vni. ca. Thelephorus Papa *a*, [Accusatori omnino non credi decernimus, qui absente aduersario causam suggerit, ante vtriusque partis iustam discussionem.

b epist. 1. ad Episc. Sicil. Zephyrinus *b*, [Absens nemo iudicetur, quia & diuinæ & humanæ hoc prohibent leges.]

c epist. 2. Fabianus *c*, [Nullus vnquam præsumat accusator simul esse & iudex, vel testis: quoniam in omni iudicio quatuor personas necesse est semper adesse, id est, iudices electos, & accusatores ac defensores atque testes.]

d epist. 2. Felix I. *d*, [Absente aduersario non audiatur accusator; nec sententia absente parte alia à Iudice dicta, vllam obtineat firmitatem.]

Iulius Paparescribens Orientalibus pro S. Athanasio, [Caueant Iudices Ecclesiæ ne absente eo cuius causa ventilatur, sententiam proferant, quia irrita erit; quippe & rationem pro actione reddent in Synodo, & vt proditoris calumnia, nec eorum postea vox audiatur.]

e lib. 2. hist. c. 16. Liberius in eadem Athanasij causa, referente Theodoretò *e*, cum vrgeret eum Constantius vt inauditum Athanasium damnaret, respondit intrepidè. [Fieri non potest vt quemquam condemnemus de quo non sit factum iudicium.] Et mox ait esse à Christiani hominis officio alienum iudicare inauditum, quod queritur fecisse aliquos proposita esca temporali. Addit damnationem inauditi redolere truculentiam Nabuchodonosoris, qui damnauit eum de quo nullum fuerat factum iudicium. Meminit constantiæ Liberij & apertæ (vt ait) recalcitrationis aduersus Constantij arbitrium Ammianus *f* sic dicens; [Athanasium per subscriptionem abiicere sede sacerdotali, paria sentiens cæteris, iubente Principe Liberius monitus perseveranter renitebarur, nec visum hominem, nec auditum damnare nefas vltimum sæpè exclamans.]

f lib. 25. Zozimus Papa in causa Pelagij nondum tunc comperti hæretici vetuit præcipitari damnationem, mandauitque audiri accusatum; vsum verò contrarium crudelitati tribuit. Tametsi Scripturas quibus eius sententia facta est iam suprâ produxi, iuuat tamen luculentum planè locum repræsentare nulla ex parte accisum. [Non omnis (inquit) qui aures vestras ventus ingreditur nuntius est veri; ideoque animo præfule, & in excubiis constituto semper opus est, ne totum fauæ, totum testibus liceat. Recensere sacras litteras & diuina fabularia; maximam partem falsi testes occupauere, vbi Sanctorum aut accusationem aut pericula reperimus: maximam dico, imò totam, cum in ipsum Dominum nostrum Saluatorem totius mundi hostiam & Pontificem salutarem falsi testes insurrexerunt, qui se eius blasphemiam audiuisse confingerent.

Estimate

Æstimate quid iam possit præterire fallaciam, quæ in Deum fidei, imò in ipsam fidem ac veritatem periuriis imperum fecit. Hæc ideò scripsimus, vt de cætero si qui absentes, minúsque noti de quolibet talia ex libidine mentientur, fixi sint pedes vestri aduersus arietem fraudulentia. Vnde & lucernam pedibus suis, ac lumen semitis sulis vir sanctus exorat; scilicet ne inter fallaces tenebras sint cæca nobis, & errabunda vestigia. Et in Euangelio. Nunquid lex nostra iudicat hominem, nisi ab ipso audierit priùs, & cognouerit? Etiam in veteri Testamento: Non credas auditui vano, & non consenseris cum iniquo fieri testis iniustus. Et ne fortè multitudini detrahentium ante examinationem iudicij crederetur, addit dicens: Non eris cum pluribus in malitia, & non accipies per eos peccatum. Et iterum alibi, Priusquam interrogas, ne vituperes quemquam, & cum interrogaueris, corripe iustè. Et iterum. Quæ viderint oculi tui, loquere. Et in Actibus Apostolorum aduersus Principes Sacerdotum & seniores Iudæorum postulantes absentis Pauli Apostoli damnationem, iustissimam sententiam Gentilis Festus Tribunus protulit, quam conuenit etiam nos in facie credentium obiicere verecundiam, dicens: Non est consuetudo romanis damnare aliquem hominem, priusquam is qui accusatur præsentem habeat accusatores, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina. Si hanc igitur moderationem extra septum fidei nostræ positus tenuit contra sacerdotalem pudorem inclinatio, crudelitas de absentibus in absentes: quorū quisque immunis inuenietur à vulnere, si ad omnem ferientis ictum credulum pectus exeritur?]

Pelagius Papa scribens ad Sindulam Magistrum miliū, rescindit quæ à Lucidio aduersus absentem aduersarium gesta erant, tantum quia aduersarius aberat, nec auditus erat. At talia leges non recipiunt, ait Pelagius.

S. Gregorius I. scribens ad Felicem in causa Ioannis Episcopi *a*; [Oportet ^{lib. 7. in dic. 2. ep. 43.} vt gloria vestra animos suos contra eius inuidiam non accendat, sed studeat inire iudicium, in quo vna eademque cognitione, & momenti, & proprietatis causa valeat distingui: nam nos venire ad iudicium cupienti, præiudicialiter scribere quædam non possumus: quia ita nos vni parti accommodare decet auditum, vt tamen alteri, præsertim inauditæ allegationis, sine dubio rem integram reseruemus. Et ideo agite sicut diximus, vt negotiorum vestrorum merita veritate cognita iudicij censura definiat.]

Adrianus I. in Capitulis Ingelramo Metensi datis *b*, [Iudicantem oportet ^{cap. 1.} cuncta rimari, & ordinem rerum plena inquisitione discutere interrogandi ac proponendi, adiiciendique potentia præditos ab eo vt ibi actio partium limitata sit pleniter. Nec prius litigantibus sua velit sententia obuiare, nisi quando ipsi, peractis omnibus iam nihil ampliùs habuerint in quæstione quod proponant; & tandiu actio ventiletur, quousque ad rei veritatem perueniatur. Frequenter ergo interrogari oportet, ne aliquid fortè prætermissum remaneat quod annecti conueniat. Sunt nonnulli qui indiscussos, potestate tyrannica, non canonica autoritate damnant: & sicut nonnullos gratiâ fauoris sublimant, ita quosdam odio inuidiæque permoti humiliant, & leui opinionis aura condemnant, quorum crimina non approbant. Ideoque communi decreto censemus

censemus ut quandocunque aliquis Episcoporum criminatur, congregatis omnibus eiusdem prouinciæ Episcopis, causa eius audiatur, ut non occultè iudicetur aut condemnetur.]

Nicolaus I. scribens ad Gallionem Senonensem: [Reuera iustus mediator non est qui vno litigante & altero absente, amborum emergentes lites decidere non formidat.] Rursusque; [Indicas Hermannum Episcopum super quibusdam frequenter fuisse accusatum, pro quibus quia ex parte ipsius persona deest, nos vni parti ad discrimen alterius credere procul dubio non possumus.] Idem ad Hincmarum. [Necessè est secundùm sacrarum Scripturarum documenta ac secundùm iustitiæ tramitem, & accusatum & accusatorem simul adesse, & vnã partem quantacunque & qualicunque prædita sit autoritate sic profus audiri, ut alteri parti nullum præiudicium irrogetur.] Et scribens ad Episcopos in Concilio Syluaneensi pro restitutione Rothaldi, negat Rothaldum potuisse damnari, cùm nihil ei fuisset obiectum. Nec quamuis obiectum fuisset, damnari potuisse confirmat cùm nemo affuisset qui pro Rothaldo ageret & obiecta posset repellere, præter *accusatores qui quæcunque voluerint dicunt.* [At scimus (inquit Nicolaus) iustum mediatorem non esse qui sic vnã partem audit, ut alteri parti nihil reseruet. Præsertim cum Dominus pro absente & non audito per Moysen præcipiat, non maledices surdo, nec coram cæco pones offendiculum.]

Adrianus II. scribens ad Synodum Duziacensem multus est in hac re. Adscribo partem, qua laudat sanctum Gregorium epist. ad Felicem, sic scribentem. [Nec nos contra inauditam partem aliquid possumus definire. Hinc etiam ad Marinum quendam Scholasticum scripsit, dicens; Quia sicut; præfati sumus, causarum origo & qualitas omnino nobis ignota est, pronunciare aliquid definitiuè non possumus; ne, quod reprehensibile nimis est, de rebus non benè cognitis proferte sententiam videamur. Vnde & Sanctus Leo, sedis & doctrinæ Apostolicæ decus dicit in epist. sua Flauiano Constantinopolitano pro Eutyche presbytero hæretico: Quoniam nos, qui Sacerdotum Domini matura volumus esse iudicia, nihil possumus incognitis rebus in cuiuspiam partis præiudicium definire, priusquam vniuersa quæ gesta sunt, veraciter audiamus. Hinc & beatus Iob dicit; Causam quam nesciebam diligentissimè inuestigabam. Inde etiam in Pentateucho Dominus dicit. Clamor Sodomorum & Gomorrhæ multiplicatus est, & peccatum eorum aggrauatum est nimis, descendam & videbo, vtrum clamorem qui venit opere compleuerint, an non est ita, ut sciam. Ecce Dominus omnipotens, cui nihil absconditum est, sed omnia ei manifesta sunt etiam antequam fiant, cur hæc & alia multa per se inquirere dignatus est, nisi ut nobis exemplum daret, ne præcipientes in disentiendis seu iudicandis negotiis essemus, & ne mala quorumquam prius quisquam præsumat credere, quàm probare. Cuius exemplo monemur ne ad proferendam sententiam vnquam præcipientes simus aut temerè quoquo modo iudicemus.]

§. 19.
Idem ex
Concilio
a lib. 6. ini-
tio.

Pontificibus subnectamus Concilia, velut capiti suo compaginatum corpus, Concilium Chalcedonense referente Facundo Hermianensi a agnouit quod contendimus. [Cùm eandem magnam Synodum prædictus Ibas Episcopus adiret, conquerens ac deplorans iniustitiam se ab Eutyche, & falsa crimina pertulisse, atque in Ephesina secunda Synodo non dicenda, absentem, & imoxium

innoxium, sicut idoneorum documentorum testificatio demonstrabat, sub Dioscoro, Eutythis atque Eutychiani dogmatis defensore, fuisse damnatum, & in quadraginta mansiones per diuersas distractum prouincias viginti & amplius carceres mutasse. Hæc acclamantibus Episcopis, & dicentibus, absentem nemo condemnat, malè fecerunt qui eum præter canones damnauerunt. Quæ aduersus absentem facta sunt euacuentur; hæc omnes dicimus, nemo condemnat absentem.]

Synodus Tricassina sub Ludouico II. adducta in capitularibus Caroli Calni *a*, approbat decretum Ioannis VIII. quo accusationes occultas omni ratione prohibuerat, eo quod sæpè contingat vt ea ratione inauditi opprimantur, & tametsi innoxij, condemnentur. In quam rem, vt monstrat accusationem debere esse apertam, adducit illud Apocal. 12. *Cecidit de celo accusator fratrum, qui accusabat eos ante conspectum Agni.* *a cap. 7.*

Concilium Lateran. I. *b* [Debet igitur esse præsens is contra quem facienda est inquisitio, nisi se per contumaciam absentauerit: & exponenda sunt illi capitula de quibus fuerit inquirendum, vt facultatem habeat defendendi se ipsum. Et non solum dicta, sed etiam nomina testium sunt ei, vt quod vel à quo sit dictum, appareat publicanda: necnon exceptiones & replicationes legitime admittendæ, ne per suppressionem nominum, infamandi, per exceptionum verò exclusionem, deponendi falsum audacia præbeat.] *b cap. 8.*

Concilium Triburiense *c*, [Deus omnipotens cum omnia nuda & aperta sint oculis eius, (vt in epistola Euaristi Papæ scriptum legimus, quo nos à dubiis & incognitis sententiam proferre compesceret, mala Sodomæ noluit audita iudicare priusquam manifestè agnosceret quæ dicebantur; vnde ipse ait, Descendam & videbo, vtrum clamorem qui venit ad me opere compleuerint. Quo exemplo moniti, ne ad proferendam sententiam vnquam præcipites simus, aut temerè indiligenterque indiscussa quæque quoquo modo iudicemus: sed exemplo Domini, descendamus, videamus, & iusto examine criminosos diligenter perferemur, sicut ipse Sodomam, vt videamus vtrum clamorem populi compleuerint, necne: nam mala audita nullum moueant, sed ante audita diligenter inquirat.] *c cap. 22.*

Concilium Viennense, Præsidi Clemente V. vt habetur Clement. *Pastoralis*, cum Henricus Imperator Robertum Sicilia Regem inauditum & indefensum damnasset, irritam decreuit damnationem; [quæ non à discretionem matre virtutum, sed à nouerca iustitiæ, voluntaria scilicet iudicantis præcipitatione processerat.] Et inferius. [Dicine ergo sententia meruit, quæ à iudice qui per Regem tutò aditi non potuit, & in loco notoriè, (vt præfertur,) non tuto, in absentem, nec citatum legitime, & inauditum, per consequens & indefensum, non maturo fuit iudicio, sed præcipitio, & de tanto præsertim crimine promulgata?] *d lib. 7. c.*

In Capitularibus Caroli Magni *d* & aliorum Regum Francorum, (quæ Benedictus Leuita præfat. libro 5. præmissa in variis Synodis edita docet, & affuisse Apostolicam confirmationem in calce libri 7. traditur,) damnatio absentium ac inauditorum, disertè prohibetur. Ex aliis antiquis synodis alia dabit Turrianus *e*. *d lib. 7. c. 145. & 271. e lib. 3. contra Magd. c. 8. §. 20. Patros ad eandem mentem.*

Veniendum est ad Patres qui secundum Pontifices & Concilia insignem auctoritatem

thoritatem obtinent in Ecclesia tanquam fistulae Spiritus sancti. Protuli iam supra non paucos, & quidem primae notae, Clementem Romanum, Luciferum Calaritanum, Basilium, Chrysoftomum, Theodoretum, Saluianum, S. Gregorium. Nunc atrexo alios, vel ex eisdem alia.

a c. 1. Apo-
log.

Tertullianus *a* cum Christianum nomen damnaretur inauditum, exclamat his praeter caetera. [Quid hic deperit legibus in suo regno dominantibus, si audiatur? An hoc magis dominabitur potestas earum, quo etiam inauditam damnabunt veritatem? Caeterum inauditam si damnent, praeter inuidiam iniquitatis etiam suspicionem merebuntur alicuius conscientiae, nolentes audire quod auditum damnare non possint.] Et paulo inferius. Non potes dementiam dicere, qui reuinceris ignorare. Si certum est denique nos nocentissimos esse, cur a vobis ipsis aliter tractamur, quam pares nostri, id est, caeteri nocentes? Cum eiusdem noxae eadem tractatio deberet interuenire. Quodcumque dicimur, cum alij dicuntur, & proprio ore, & mercenaria aduocatione vtuntur ad innocentiae suae commendationem. Respondendi, altercandi facultas patet, quando non liceat indefensos & inauditos omnino damnari.

b lib. 1. var-
cap. 7.
c in Octa-
uio.

Sed Christianis solis nihil permittitur loqui, quod causam purget, quod veritatem defendat, quod iudicem non faciat iniustum, sed illud solum expectatur, quod odio publico necessarium est, confessio nominis, & non examinatio criminis.] Iacobus Ræuardus *b* censet Tertullianum respexisse ad l. primam de requirendis reis, paulo ante a Severo latam.

d initio le-
gationis.

Minutius *c* summam agnoscit fuisse Christianos persequentium Ethnicorum iniquitatem qui nolent Christianos cognoscere, vt possent damnare, quia cognitos damnassent nunquam.

At henagoras *d* fuse demonstrat, si iudicij aequitas seruetur, non esse rumoribus inharendum, sed reo audito, & causa rite discussa, procedendum esse ad damnationem, idque vniuersaliter alijs seruatum, vt erga Christianos retineatur, exposcit.

e Apolog. 2.

Athanasius *e*, [Decuit in primis cum huc veniebatis cum ipso accusatore adducere quoque vobiscum Presbyterum Macarium: ita enim iudicia constitui debent, secundum sacram Scripturam, vt reus & accusator simul appareant. Postquam autem nec Macarium adduxistis, neque Reuerendissimus Episcopus noster Athanasius ad iudicium receptus est, postulauimus, vt saltem nobis interesse liceret, vt nobis praesentibus certa inquisitio haberi posset, vt ad istum modum rebus actis iure fidem vestris iudiciis haberemus. Verum & hoc nobis pernegatum, & soli cum praefecto Aegypti vna cum accusatore id agitis quod libet. Prostemur igitur nos videre in vestris actis malitiae suspicionem, animaduertimusque vestrum aduentum nihil aliud in se habere quam conspirationem & insidias; eaque de causa epistolam hanc vobis dedimus monumentum, testimoniūque istius rei aliquando futurum in vera & legitima Synodo, vt omnibus innotescat quod inaudita altera parte ea quae libuit intra vos egeritis, & nihil studuisse nisi vt conspiratione nos opprimeretis.] Et inferius. [Quum res ita ageretur ab iis, tanquam a Concilio iniuriosorum recessimus: quod enim libuit, fecere. Sed tamen ea quae inaudita altera parte sunt, nihil habere roboris nemo omnium mortalium ignorauerit: hoc enim & lex diuina praecipit, hoc quoque cum insidias pateretur B. Apostolus, & reus esset, postulabat.

postulabat. Oportebat, inquiens, Iudæos ex Asia coram te adesse, & accusare si quid habent: quo tempore & Festus ponentibus Iudæis eadem contra Paulum insidias, quales ego nunc patior, ita loquutus est. Non est moris Romani gratiæ aduersariorum donare hominem, qui nondum accusatores ante oculos suos habuit, aut respondendi locum de crimine adeptus est.]

Lucifer Calaritanus duobus pro S. Athanasio libris frequens & multus est in confirmanda veritate pro qua satagimus. Gemmas aliquot inde educo. ^{a. 4} lib. 2. Urget Constantium qui S. Athanasij inauditi damnationem urgebat; sic itaque illum affatur. [Debuimus damnare innocentem, debuimus dare contra absentem inauditam sententiam? Et quomodo cum hoc fecissemus, potueramus reperiri Christiani?] Et inferius. [Nunquid non luxerunt illico tristes venenis Diaboli in se infeminati, amarissimi fructus tui, ut dicere tentasti damnandum fuisse inauditum?] Et rursus infra. [Nos statim ut cœpisti Episcopis imponere necessitatem damnandi absentem, illico diximus te iniustitiæ cultorem, iustitiæ verò esse persecutorem.]

Lactantius *b* agens aduersus ineptè religiosum, & nimia superstitione impatientem, ait certum sibi esse quoddam talis libro [vix lecto fortasse principio, affligat, proiciat, execretur, seque inexpiabili scelere contaminari, atque adstringi putet, si hæc aut legat patienter, aut audiat. Ab hoc tamen, si fieri potest, humanitatis iure postulamus, ut non prius damnet, quam vniuersa cognouerit: nam si sacrilegis & proditoribus, & veneficis potestas defendendi sui datur, nec prædemnari quenquam incognitâ causâ licet, non iniuste petere videmur, ut si quis erit ille, qui inciderit in hæc, si leget perleget: si audiet, sententiam differat in extremum. Sed noui hominum pertinaciam, nunquam impetrabimus: timent enim ne à nobis reuicti manus dare aliquando, clamante ipsa veritate, cogantur. Obstreperunt igitur, & intercedunt ne audiant, & oculos suos opprimunt, ne lumen videant, quod offerimus. Quo planè ipsi diffidentiam suæ perditæ orationis ostendant, cum neque cognoscere, neque congredi audent, quia sciunt se facile superari. Et idcirco disceptatione sublata,

Pellitur è medio sapientia, vi geritur res.

vt ait Ennius. Et quia student damnare tanquam nocentes, quos utique sciunt innocentes, constare de ipsa innocentia nolunt; quasi vero maior iniquitas sit probatam innocentiam damnasse, quam inauditam. Sed, (vt dixi,) verentur ne si audierint, damnare non possint.]

S. Basilius copiosè ac crebro improbat inauditi ac indefensi damnationem. Aliquot loca adscribo. Scribens ad Italiæ & Galliæ Episcopos *c*, [Nulla est ^c epist. 70. apud Iudices iniquos cani capitis reuerentia, non iam vlla conspicitur religiosæ pietatis exercitatio, nulla conuersationis inuitur ratio, quæ ad Euangelij normam ab adolescentia ad senectam vsque legitimè perficiatur: sed cum nemo sceleratus sine certis iudiciis condemnetur, Episcopi sola intercedente calumnia, & nulla euidenti probatione assertis ac corroboratis criminationibus, suppliciis traduntur. Nonnulli ne nouerunt quidem accusatores suos, neque tribunalia viderunt, neque delati sunt primum, sed nocte intempesta abrepti in exilium fugati sunt, solitudinis calamitatibus ad mortem vsque traditi.]

Idem Basilius scribens ad Monachos suos *d*, [Temerè ora sua aduersus con- ^d epist. 71. scruos reserarunt. Mendacium sine timore efficitur, veritas obscurata est, &

Z-z 2 qui

qui quidem accusantur, mox sine iudicio condemnantur; qui verò accusant, sine omni examinatione fidem inueniunt.] Et mox; [Ob eam vobis causam scribere conatus sum, obsecrans vestram in Christo dilectionem, vt calumnias quas vna pars obiicit, non mox vt prorsus veras admittatis, propterea quòd, vt scriptum est, neminem iudicat lex, nisi primùm audiat & cognoscat quid statuat.] Tandem in calce epistolæ; [Syncerum nobis, & quod nullis sit calumniis corruptum conseruabitis pectus, & si quid criminis nobis obiicitur, illius à nobis rationem exigetis, & vbi veritatem apud nos deprehenderitis, non dabitis locum mendacio: si verò nos in reddenda ratione deficere senseritis, tum demum accusatoribus nostris tanquam veracibus fidem habebitis.]

- a* epist. 75. Ad Neocæsarienses *a*. [Delationis opus manifestum habet Magistrum ac doctorem, qui cùm ex multis sit malefactis notus, ab ista tamen deferendi malitia designatur, ita vt ex hoc peccato nomen inuenit: vos verò mihi permitte vt liberè loquar, vtrasque aures delatoribus nostris referatis, ac quidquid illi ad vos deferunt, sine omni examinatione admittitis, nemine existente qui falsum à vero discernat. Quis vnquam in accusandis vitiis nemine contradicente defecit? Quis deferendo mendacij conuictus est, non coram constituto eo quem falsò derulit? Quòdnam dici potest, quod credibile non sit auscultantibus, si dum criminator, ita vt asserit, habere contendit, criminis accusatus nec adest, nec calumnias audit? Nec ipsa vos vitæ huius consuetudo hisce in rebus erudit ac docet, quòd qui futurus sit æquus ac nulli parti additus iudex, non debeat se totum præoccupanti permittere, sed & defensionem expectare eius qui defertur, vt ex collatione eorum quæ ab vtrisque partibus dicuntur, veritas elucescat. Iustum iudicium iudicate, vnum hoc est ex præceptis
- b* epist. 77. ad salutem necessariis. Scribens *b* ad Damasum & alios Transmarinos Episcopos, [Quorundam malitia factum est, vt in calumnias quibus traducimur abrepti & præoccupati indignos nos amica visitatione iudicaueritis. Ecce iam literis vos ipsi prouocamus, & causas huius quæ nobis adscribuntur, fatemur, parati vestram hac in re institutionem amplecti: hoc tantùm orantes, vt si quos admiseritis qui nos traducant ac vituperent, in conspectum nostrum, coram vestra pietate constituantur: nos enim si conuincamur, peccatum nostrum agnoscemus, & vobis post eam reprehensionem à Domino non imputabitur, si communionem nostram tanquam peccatorum declinaueritis: deinde & præmium habebitis, si nos reprehenderitis, & qui occultam nostram malitiam patefeceritis. Si verò antequam nos condemnaueritis, nos quidem nihil inde dispendij accipiemus: propterea quòd omnium pretiosissimum bonum nostrum, charitas videlicet, qua erga vos præditi sumus, lædi nequit: vos autem & hoc ipsum nobis amissis patiemini, & Euangelio repugnare videbimini, dicenti; Num lex nostra iudicat hominem, nisi primum audierit, cognoueritque quid faciat? Qui verò calumnias nobis quidem offundit, non autem quæ dicit certò probat, videbitur sibi ipsi mali nominis accersere appellationem, ex eo quòd verbis iniquè & absurdè vtitur. Quo namque alio nomine delatorem vocare conueniet, quàm ea appellatione, quam ex te ipsa cui studet, sibi ipse imponit? Neque igitur qui nos vituperat, Diabolus sit, sed accusator: imò neque accusatoris nomen accipiat, sed frater sit, in dilectione nos admonens, &
- ad

ad emendationem reprehensionem nostri inducens ; nec vos sitis conuiciorum, sed redargutionum probatores & examinatores ; neque nos sine remedio relinquamur , nondum patefacto nobis quod deliquerimus.]

S. Ambrosius *a* multus est in confirmanda necessitate discutiendi causam , ac *a* epist. audiendi legitime , reum agens cum Siagrio Veronensi in causa Indiciæ puellæ *b* priore initio. falsò delatæ. Idem latè confirmat *b* b in p. 118. serm. 20. versans illud Christi Ioan. 5. *Non possum a me facere quicquam.* Quod à Christo in Iudicis persona dictum considerat, eoque referri vult , vt sensus sit Christum iudices docuisse exemplo suo, vt non pro arbitrio , sed pro causæ ritè discussæ meritis rem definiant , auditis vtrimque causæ firmamentis. Quod ex illis Christi verbis eruit ; *Sicut audio , sic iudico.*

S. Chrystostomo impositum est ab aduersariis , vt apud Photium *c* c Cod. 59. videre est in breuiculo calumniarum, quarum est infimulatus, quod idem accusator & testis & iudex fuisset : At hanc fuisse virulentissimam imposturam, nec sanctum virum nisi ritè discussa & audita vtrimque causa, iudicandum censuisse, aperte habetur ex prima ad Innocentium Papam epistola , vbi exostulans de sua absentis damnatione ait ; [Obsecro vt scribas , quòd hæc tam iniquè facta & absentibus nobis , & non declinantibus iudicium , non habeant robur , sicut neque sua natura habent : illi autem qui iniquè egerunt , pœnæ Ecclesiasticarum legum subiaceant : nobis verò qui nec conuicti , nec redarguti , nec habiti vt rei , literis vestris & charitate vestra , aliorumque omnium , quorum scilicet & antea societate fruebamur, frui concedite. Si autem aduersarij nostri, qui ita iniquè egerunt , adhuc fingant crimina quædam , propter quæ nos iniuste eiecerunt , non datis nobis neque commentariis , neque libellis , neque manifestatis accusatoribus ; agemus & tuebimur etiam nos libenter causam, monstrabimusque illos ipsos , non nos reos esse eorum, quæ nobis impingunt, sicut & planè innoxij sumus : & contrà , quæ ab ipsis facta , contra omnem sunt honestatem , contra omnes leges , contra omnes Ecclesiasticos Canones. Et quid dico Canones Ecclesiasticos ? neque in Gentilium iudiciis , neque in Barbarorum tribunalibus talia attentata sunt vnquam ; neque Scythæ Sauro-matæ vnquam iudicarunt : iudicium dandum vni parti , absente ea quæ accusatur , & vitante non iudicium , sed inimicitias , & inuocante multa millia iudicium , & protestante coram toto orbe declaraturam se non esse ream , depulsuramque crimina & ostensuram suam innocentiam.]

Idem D. Chrystostomus ita in hanc sententiam loquitur initio cygneæ vocis, (sic enim appello lucubrationem scripto tantum exaratam, cum in extrema vita Cuculi ageret , qua probat neminem lædi nisi à seipso.) [Iudices seculi huius negotiorumque communium , etiam si vehementer viderint eum , qui primas negotij partes prosequitur perorantem , & largissimis dicendi fontibus inundantem : expectant tamen etiam respondentis ad hæc prosecutionem , & audiunt eum cum patientia : nec prima allegatione mouentur ad sententiam proferendam , etiam si iustissima videantur esse quæ dicta sunt ; seruatur enim apud audientiam eorum secundo quoque integer dicendi locus : quoniam quidem hæc est iudicum disciplina , prius ex vtraque parte causam diligenter agnoscere , & ita sententiam promulgare.] Itaque imponebatur S. Chrystostomo quod passus est , iudicatus enim est inauditus & absens *d.* Et idem à Theo- d Metaphr. in Chrystostomo,

philo Alexandrino violentissimi spiritus homine, in odium S. Chrysoſtomi paſſus eſt Heraclides Episcopus Ephesi, vnde pugna & cædes, negantibus ciuibus Bisantinis iustum esse de absentibus & inauditis ferre iudicium.

S. Cyrillus Alexandrinus iniquitatis damnat damnare non audita vtraque parte. Difertè id habet in cap. 6. Ioan. expendens Nicodemi verba de audiendo reo priusquam iudicium feratur. Scribens verò ad Theodosium *a* commendat Cœlestini Papæ iudicium in Nestorium à patientia, & iteratis prouocationibus ad respondendum. E contrario grauitè incusat Ioannem Antiochenum ob damnatos barbaricè ac tyrânicè Patres Ephesinos & inauditos & indefensos. Sic ibi præter cætera. [Quid prohibebat, antequam venissent ad ciuitatem Ephesiorum, literis nos accusare, manifestumque facere de quibus aduersum nos conquerendum sibi putarent. Deinde vbi Ephesum venerunt, quid impedi-
bat quominus congregarentur nobiscum, accusarentque cum fiducia, & ad apologiam nos vocarent, atque ita simul cum aliis vel culpa liberarent rectè sentientes ac loquentes, vel iustæ condemnationi subiacerent.]

a in Apolog.
 b lib. 10. c. 4.
 c l. 3. contra Magd. c. 8.
 In causa Theodori Mopsuëstini idem S. Cyrillus, referente Facundo *b*; [Dixit, quia cùm non esset in promptu persona quæ culpæ supponeretur, incerta capitulorum redargutio fieret, & qui hæc agerent in incertum currentes & aërem verberantes inuenirentur.] Ex eodem in epistola ad Domnum alia notauit Turrianus *c*.

Isidorus Pelusiota ad iudicij æquitatem deposcit causæ disceptationem, quæ reo non audito ne concipi quidem potest. Eius verba sunt; [Tum denique recta iustitiæ regula seruatur, (ò virtutis illius, quæ à perfectò requiritur verissimum examen,) cùm accusationem disceptatio sequitur, disceptationem probatio, probationem sententia, pro criminis qualitate supplicium constituens.]

Theodoretus est in hac parte immensus: quòd enim grauatum se iudicio Ephesino sentiret, & inauditum se, damnatione perculsum, flagrare de hæresos infamia videret, animi sui vulnus variis epistolis aperit. Videndus nominatim epistola 70. *sub finem*, epist. 81. *initio*, epist. 83. *sub initium*, epist. 86. *ad medium*, epist. 89. *in fine*, epist. 90. *sub medium*, epist. 91. *sub medium*, epist. 94. *in fine*, epist. 113. *in medio*, epist. 119. *sub initium*, epist. 137. *sub medium*, epist. 138. *sub initium*, epist. 239. *sub medium*, epist. 140. *ante medium*, epist. 145. *initio*. E perpaucis locis decerpo nonnulla illustriora epist. 81. [Imperatoris decreto Cyresticæ regionis finibus egredi vector; causa verò huic quæ videtur damnationi opposita, est nulla, nisi quòd Episcoporum Synodos congrego. Et neque accusatione patefacta, neque actore apparente, neque reo conuictò, prolata est sententia. Et huic nos acquiescimus, parata oppressis præmia non ignorantes. Festum sanè noui, Romanorum is præses erat, Iudæorum administrationi præpositus, cùm diuini Pauli cædem fragitarent Iudæi, palam respondisse. Non est Romanis consuetudo damnare aliquem hominem, priusquam is qui accusatur, præsentis habeat accusatores, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina. Atque hæc dicebat homo, qui Christo Domino non credebatur, sed idolorum errori seruiebat: ego verò nec interrogatus vtrum Synodos congregem, & quid mali ea res afferat vel Ecclesiasticis rebus, vel publicis perinde, vt qui grauissimè deliquerunt ab iis atceor ciuitatibus, vel potius cæ-
roris]

teris quidem omnibus omnes parent ciuitates, non Arii modò & Eunomij se-
ctatoribus, verùm etiam Manichæis & Marcionistis, & Valentini ac Monta-
ni morbo laborantibus; atque aded Gentilibus & Iudæis: ego verò qui pro do-
gmatibus Euangelicis pugno, ab omni excludor ciuitate.] Epistola 140. agens
gratias ob præstitam inaudito, & tamen damnato opem; [Nos, (inquit,)]
talia passi sumus, non solùm à manifestissimis hostibus, verumetiam à germa-
nis, vt putamus, amicis, (ab illis nimirum appetiti, ab illis proditi,) qualia
nullus aut perpauci veterum pertulerunt: quis enim tale iudicium audiuit vn-
quam? quis reum, quem vltra quinque & triginta mansiones positum detine-
bat, iudicibus vt absentem iudicaret imperauit? Quis crudelis aded & im-
manis iudex fuit, vt reos iudicaret, quorum vocem non audierat, nec iudi-
cetet modò, sed condemnaret? Et quidem valdè crudeliter ac immaniter: Nam
cùm iusserit Dominus eum qui peccat è fratribus, & consilium non patitur,
post vnã & alterã, ac tertiam admonitionem, haberi deinceps sicut Eth-
nicum & publicanum, rectissimi & iustissimi iudices ne illa quidem quæ Eth-
nicis & publicanis impertiunt, fidei consortibus concesserunt: illos enim &
vident, & alloquuntur interdum maximo etiam cum honore, si quam spe-
ciem gerant dignitatis: nos verò & testo, & aqua & rebus omnibus excludi
iusserunt.]

Negat aliquoties vt epistola 80. & 138. damnationem inauditi, atque aded
indefensi pro vllis sceleratissimis vnquam valuisse. [Quis talem, (ait postero-
re illo loco.) aut tantam iniquitatem audiuit vnquam? Quis absens homicida
damnatus est? Quis nuptiarum insidiator non præsens condemnatus? Quis
effractor; aut veneficus, aut sacrorum expilator, aut qui aliud quidquam le-
gibus vetitum commiserat, & ad iudicium venire cùm vellet est prohibitus,
& iudicium sententiã procul absens est confossus? Verùm in illis quidem tale
nihil factum est: iubent enim leges, (vt ante iudicem actor & reus propè stent
ex aduerso, & apertas probationes expectet iudex, atque ita demum vel di-
mittat vt innocentem, vel puniat vt obnoxium. Erga nos verò contraria facta
sunt omnia. Nam ne ad celeberrimam illam Synodum veniremus regiã litteræ
vetuerunt: æquissimi verò iudices absentem condemnarunt, non æqualiter ius
dicentes, sed oblatos ad accusationem nostram libellos magnoperè laudantes.
Et neque lex diuina, neque hominum reuerentia violentiam inhibuit: sed
imperabat quidem præses veritatem respiciens, breui duraturæ seruiens potentia:
obtemperabant autem homines eiusdem nobiscum sententiæ, & communia
habentes dogmata, quique res nostras plurimum laudant; sed tempus illud
quorundam proditionem, aliorum timiditatem patefecit.]

Petrus Chrysologus a ab Eutychem interpellatus negat se posse in illud ne- ^{a in calce}
gotium penitus descendere inaudito Flauiano eius aduersario. [Si enim, (in- ^{epist. ad}
quit,) tibi displicet quoniam scripsisti electum iudicium, nos quomodo de ^{Eutychem.}
his iudicare poterimus, quos neque vidimus propter absentiam; & quid intel-
lexerunt, eorum taciturnitate nescimus? iustus mediator non est, qui sic vnã
partem audit, vt nihil alteri parti referret.]

Facundum iam dedi, allegantem & ratum habentem S. Cyrilli sensum de
non damnando inaudito. Nunc eundem ex sua persona loquentem audiamus ^{b. 3 lib. 10. c. 45}
[Vbi probari potest quisuam etiam verè fuerit hæreticus, ab vniuersali Synodo

non

non prolata accusatione damnatus? nam patres nostri cunctos quos expulerunt hæreticos prius admonuerunt sapere meliora; deinde condemnationem, si non resipiscerent, comminati sunt: dantes eis etiam tractandi secum inducias, sicut necessarium videbatur. Attestantur nobis exempla maiorum.] Et inferius. [Si dum viueret idem Theodorus, aduersus eum testes adducerentur, non oportuit in iudicium non deuocatum pro sola testificatione damnare: si verò conuentus, vel reatus, conscientia, vel contumacia indictum præstolari nollet examen, iam non testibus de absente, sed ipsi de se iudicanti potius crederetur. Nulla verò correctione, siue conuentione præcedente damnatus, de iniquitate iudicium iure quereretur, & acceptabiliter diceret, quòd malignè vel temerè aduersus absentem falsis testibus credidissent. Propter quod in eadem sancta Synodo pro Reuerendissimo Iba clamauerunt Episcopi sæpè dicentes, Malè fecerunt qui eum præter canones damnauerunt: quæ aduersus absentem facta sunt euacuentur. Hæc omnes dicimus; Nemo condemnat absentem.]

a epist. 187. Sanctus Bernardus *a* acriter corripit Henricum Senonensem quòd quendam Archidiaconum deiecisset inauditum. [Vbique, (inquit, apud vos pro ratione voluntas, totum pro imperio, nihil ex timore Dei. Qui de vobis non ridet inimici, non conqueruntur amici? Quomodo deuestistis hominem, non dico iudicio non conuictum, sed nec verbo conuentum? Quantos hoc verbum scandalizabit? quot ora ad subsannandum? quot corda ad succendendum mouebit? Itane putatis periisse iustitiam de toto orbe, sicut de vestro corde, ut homo sic ablatum perdat Archidiaconatum?]

b epist. 306. Et scribens ad Cardinalem Hostiensem *b*. [Protoplasti super graui & singulari peccato ad confessionem requisiti sunt; Niniuitæ ad pœnitentiam expectati sunt; Sodomitæ non de auditu, sed magis de visu puniti sunt. Mecum eo differentius, quo contemptibilius actum est. Non sum reputatus qui ponerer ad rationem, qui inuitarer ad satisfactionem, qui causam requirerer, qui pro me respondendi facultatem acciperem. Non conuentus iudicatus sum: non conuictus condemnatus sum. Et nunc audite, si dignamini, excusationem nostram.] Breuissimè, sed optimè, agens cum Eugenio Papa *c*. [Nisi agitentur causæ, audiantur partes, inter partes iudicare quis potest?]

*e lib. 1. de
confid. c. 10.*

Petrus Blesensis informans Episcopum. [In iudiciis nunquam ad rumusculos mouearis, nec tibi obrepit furtiua suspicio. Dominus Iudam quem proditorem nouerat, quia non conuincitur, non condemnat, parcat mulieri in adulterio deprehensæ, eo quòd non appareat accusator. Non Sodomam subuertit, donec descendat & videat, vtrum clamorem opere compleuerint. Ego, inquit, sicut audio, sic iudico; cuius audire est scire. Tu verò non nisi ex assertionem partium & rationabili animi motu censeas ad sententias procedendum.]

*f. 21.
DD. Cano-
num contra
inauditi
damnatio-
nem.*

Dedi ex Pontificibus & Conciliis ac Patribus in rem nostram satis multa. Ex eorum dictis conflatur ius Canonicum, quod peculiare est genti Christianæ, cuius sensum post prolatos Hebræos & Ethnicos exquirendum susceperam. Itaque vix est necesse contrinatis hac fontibus satagere pro riuiulis. Vix, inquam, est operæ pretium Iurisperitos Canonicos allegare, quanquam vtrò accurrunt omnes siue ad Gratianum 3. q. 9. siue ad *c. qualiter*, de accusat. & ad cap. 1. de causa possess. aut ad Clementinam *Pastoralis*, de sententia & re iudicata. Quæ & alia decreta canonica agglomerant & illustrant atque confirmant Doctores Canonum.

Canonum. Videndi nominatim Glossa ibid. & ad Extrauag. 1. de dolo & contumacia; Franciscus Capiblanco de officio bonorum; Antonius Augustinus ad Capitulum V. Adriani ad Ingelrammum, ad §. *absentem verò aduersario*, & §. *Nec sententia*.

Quia verò quod omnibus sapientibus videtur nemo sanus in dubium reuocet, perspicuè liquere puto ex tanta sacrorum testium nube, quanti apud omnes Christianos esse debeat audire eum cui accusatio impingitur, & meritò flagrasse infamia professores institutorum Christianorum, qui æstu inconditi affectus abeipi se extra orbitam sunt passi, damnantes inauditum. Sic Constantinus infamiam sibi & æternum luctum conciuit Crispo filio inaudito ad Lupæ delationem neci dato. Nec aliter impegit circa S. Athanasium ac suos, vt denique his verbis fatetur Theodoretus *b* postquam eum excusare frustra tentasset. [Nemini certè mirum videri debet quòd Imperator in fraudem illectus, tam illustres viros solum vertere coëgit: nam fidem adhibuit Episcopis, qui occultare studebant veritatem, illustrem quandam vitæ speciem præ se ferentes, qua Imperatorem dolo deluserunt. Neque sanè eos fugit qui sunt in sacris literis eruditi, Dauidem Prophetam reuera deceptam fuisse. Quem non Pontifex, sed verna, & verbero. (Sibam dico, qui falsum crimen contra M. phiboseih derulit ad Regem, illiusque agrum, suum ita reddidit,) veteratoriè circumuenit. Atque ista quidem dico, non quo Prophetam insimulem, sed quo pro Imperatore respondeam, ostendamque humanæ naturæ imbecillitatem, & doceam simul non solis accusatoribus credendum, quamuis digni videantur quibus sit habenda fides, sed alteram aurem integram seruandam reo.]

Constantio Constantini filio idem probrum affricat Lucifer Calaritanus sparsim totis duobus libris pro S. Athanasio. Nec reticuit hanc eius infamiam Ammianus *c*. Iustinianus quoque si Procopij historiae arcana *d* fides præbeatur, immaniter sorduit, quòd nunquam, (proh-nunquam) causa cognita & auditis partibus iudicauit, sed audito delatore actutum sententiam tulerit. At turpe profectò est Doctori cum culpa redarguit ipsum. Meminisse oportuerat Iustinianum *e* quæ variis Codicis sui locis inferri mandauerat. Verùm Iustinianus, (sic eundem heri sui proditorem Procopium audimus,) tam fœdè & immaniter in permultis violauit iustitiam, vt mirandum videri non debeat eum hac quoque in parte deterrimum Christianum fuisse, & tanto scelere, quod Liberius Papa referente Ammiano *f* *extremum nefas* appellauit conscientiam fauciasse. Subscribunt Liberio omnes Christiani Doctores agnoscentes hanc culpam & esse atrocissimam, & cum iustitiæ violatione coniunctam, atque ad eò restitutioni obnoxiam quomodocumque admittatur: nam & iudex hac se noxa contaminat cum damnat prorsus inauditum ac ne citatum quidem: & cum damnat, non dat defensionis locum. Quomodocumque & quicumque iudex talia præster, non est iudex Christianus, cuius est exemplo Dei, & de Sanctorum omnium sensu audire reum priusquam damnatione feriat, ac proinde eum prius citare & admonere.

Quia verò perinde est non monere, aut citare reum, & generatim tantum, nullaque damnandi causa determinatè expressa ferre sententiam, idcirco addendum est ad antedicta, graui item scelere se impiare eum qui reo decernit pœ-

A A a

nam,

a tom. 2.
pragm. 1.
c. 2. à num.

22.

§ 22.

Quam in-
fames apud
Christia-
nos, qui
inauditos
damna-
runt.

b lib. 1. hist

c. 33.

c. 33.

c. 33.

c. 33.

c. 33.

c. 33.

c. 33.

c. 33.

c. 33.

c. 33.

c. 33.

c. 33.

c. 33.

c. 33.

c. 33.

c. 33.

c. 33.

c. 33.

c. 33.

c. 33.

c. 33.

c. 33.

c. 33.

c. 33.

c. 33.

c. 33.

c. 33.

c. 33.

c. 33.

c. 33.

c. 33.

c. 33.

c. 33.

c. 33.

c. 33.

c. 33.

c. 33.

c. 33.

nam, illud tantum generatim & confuse denunciando reo, multari ipsum, quia aliquid gessit multa dignum, nihil distincte exprimens: tunc enim reus non plus potest se purgare, quam si nihil ei dictum esset. Itaque iudex ad eum modum condemnans, non potest truculenti iudicis notam defugere, planeque censeretur inauditum damnasse, quandoquidem auditus reuera non est circa quae oportuit, nec audiri potuit nesciens determinate quid peccauerit, & qua ex parte vmbonem defensionis pretendere debeat qui est totus scopus auditionis. Vel ipsi Ethnici doceant quid hac in parte aequitas iudicij ferat. Ut enim populus ex aliis disceret sapere, ipseque reus intelligeret quid vitare debuisset, ac si vita superet, quid eum deinceps fugere oporteat, qui finis est irrogandae multae, saltem ex parte, causam damnationis prostare iubebant. Exempla quaedam in hanc rem partim Ethnicorum, partim nostrorum protulit Annæus Robertus *a*, nimirum Charicleae quae apud Heliodorum ad supplicium ducitur pharmaceutriae ream inclamante praecone. Pupacis apud Nicetam Choniatem *b* damnati ab Imperatore eo quod fugientem Andronicum excepisset, id quod praeco valide inclamabat cum duceretur Pupaces. Vthazanis quem Sapores Persa addixit supplicio praecone causam damnationis publice promulgante, ut scribit Nicephorus *c*. Aequè apud Lampridium Turinus iussu Alexandri Seueri Imperatoris necatur praecone inclamante, fumo pereat, qui fumum vendidit. Iustinianus ex Agathia *d* cum in Rusticum & Ioannem animaduerneret, praeco magna voce clamabat docens puniri quod eadem patrasent. Apud Vlpianum *e* & in Gordiani rescripto eundem priscum usum notare licet. Haec ex Roberto, quibus addo alia.

a lib. 1. rerum iudicat. cap. 10. pag. 69.

b lib. 4. imperij Manuclis Coneni.

c lib. 8. hist. c. 36.

d lib. 4. hist.

e lib. si duo patroni. ff. de iureiur.

1. fustibus

C. ex quibus causis infam. ir-

reg.

f cap. 10.

g cap. 45.

h lib. 54.

i lib. 5. hist. c. 1.

k cap. 44.

Apol.

Detractus è spectaculis in arenam paterfamilias canibus obiectus est cum hoc titulo, *Impie locutus Parmularius*. Thracem enim Mirmylloni parem munerario imparem dixerat, ut refert in Domitiano Suetonius *f*, apud quem etiam in Nerone *g* statuis Neronis, quem veluti particidam ad supplicium poscebant, titulus est ad collum appositus. Seruus cruci suffixus est, cum literis causam necis eius prodeutibus, ut Dio *h* prodidit, id est cum titulo causae eius, ut S. Marcus agens de Christi crucifixione appellauit: S. Matthæus causam ipsius scriptam dixit. Attalus Martyr ad supplicium abductus est praecedente Christianitatis titulo, ut loquitur Eusebius *i*. Tertullianus contra Scapulam agens de Pudente Praefide vocat *elogium* & alibi *k*, pro eo quod est notare criminosos congruentibus titulis, dicit *sententiis elogia dispungere*. Qua eadem ratione apud Suetonium in Caligula vitio vertitur quod *inspecta non fuissent custodiarum elogia*, id est, schedae damnationis causam continentis. Quod si aliquando noxij non praeferebant scripto comprehensam damnationis causam, praeconis tamen voce vulgatur. Sic Spartianus in Seuero. [Fustibus cum sub elogia eiusdem praeconis occidit.] Flaccus de Mena.

Sectus flagellis hic Triumviralibus

Praeconis ad fastidium.

l lib. 1. de cruce cap.

27.

m ad c. 6. Palacti n.

4.

Cui scilicet vel quandiu durabat flagellatio, vel quoties variis locis repetebatur, inclamanda erat causa.

Alia in hanc rem exempla subministrant Baronius in Notis ad Romanum Martyrologium 20. Ianuarij. Gretserus *l* & Daniel Malonius *l*, qui duo observant usum hunc inde manasse, quod boni iudices constare vellent quod poenae addicerent

addicerent noxium non abs se factum gratis aut ex damnandi libidine quod esset immanitatis plenum; sed id extorsisse delicti à reo admissi atrocitatem; ideoque celatam noluisse causam cur ita sæuirent in eiusdem naturæ participem.

Quid multa? Ipse iudicium Iudex inter ferendam extremam & irretractabilem damnationis sententiam, non celabit reos causam immensæ molis malorum quam in sua capita deuocarint, vt proinde hallucinatus sit rythmicus ille verificator qui ad imaginem à Iacobo Iacqueri Taurinensi anno 1401. Geneuæ depictam in templo PP. Dominicanorum hos rythmos adscripsit, vt refert Blatero nuperus, qui de prostrata integro iam sæculo religione Catholica, nomine *Genuea restitutæ* (scilicet) secularem habuit orationem.

Iudicabit indices Iudex Generalis;
Hic nihil proderit dignitas Papalis,
Sive sit Episcopus, sive Cardinalis,
Reus condemnabitur, nec dicetur qualis.
Hic nihil proderit quicquam allegare,
Neque excipere, neque replicare,
Nec ad Apostolicam sedem appellare,
Reus condemnabitur, nec dicetur quare.
Cogitate, miseri, qui vel quales estis,
Quid in hoc iudicio dicere potestis,
Idem erit Dominus, iudex, actor, testis.

Haudquaquam erit ita, mi homo. Non erit idem iudex, actor, testis, sed agente & contestante vnicuique sua conscientia, iudex æquissimus feret sententiam.

Nec causam tacebit, vt affirmas, sed propalam aperiet coram vniuerso orbe terrarum. Quid enim aliud ferunt illa Christi iudicantis tonitrua? *Ite maledicti in ignem æternum: Esuriui enim, & non dedistis mihi manducare.* Particula causalis enim manifestè præfert damnationis causam, quæ maledictionem deuocari in impiorum capita: idcirco namque non sicut iustis dicitur, *Venite benedicti Patris*, quia gratia Dei vita æterna, ita dicitur reprobis. *Ite maledicti Patris*, sed absolutè *maledicti*: quia Deus non punit reprobos sua voluntate, sed ob causam ab ipsis positam, vt Origenes a animaduertit. Et indidem S. Bernardus b rationem docuit cur Deus vocetur pater misericordiarum, non item iudiciorum. Alia imagine id esse à Iobo expressum cum dixit impios flante Deo perisse, notauit S. Gregorius c: qui enim flat, aërem extrinsecus hausit quem postea foras promit concalescens. Hæc omnia eò pertinent, vt constet Deum non punire lubentem, vt S. Chrysostomus d tradit, sed pœnam æternam irrogare adactum à reprobo, qui causam damnationis suæ volens posuit, quam Deus vult innotescere, & palam, & apertè efferri, vt constet perditionem impiorum ex ipsis esse. Imò scripto comprehensam exhibebit, non in charta, sed in tabulis cordis damnatorum, vt Deus iudicans vincat, & iustificetur in sermonibus suis, quibus damnationis sententiam proferet. Nam vt rythmo rythmum non minus solemnem reponam;

Liber scriptus proferetur,
In quo totum continetur,
Vnde mundus iudicetur.

En proferetur. Cui autem nisi reo & omnibus qui astabunt Angelis & homini-

a hom. 9. in
 diuersos.
 b serm. 3.
 de Natiuit.
 Dom.
 c moral.
 c. 15.
 d lib. 3. de
 prouid. sub
 finem.

bus. Hæc erit vna omnium fors. Autor sermonis ad Concilium Rhemenſe coram Eugenio Papa inſertus S. Bernardi operibus, ſcitè hoc his verbis dixit. [Omnes nos repræſentari oportet ante tribunal Chriſti, vt referat vnusquisque rationem de his quæ geſſit in corpore ſuo ſiue bonum ſiue malum. Fratres aliam Synodum pronun- cio vobis vbi Dominus Deus ſedebit in iudicio, & ibi omnes nos oportet repræſentari, & ibi Deus iuſtè iudicabit orbem terrarum. Hic includitur iniuſtitia in maſupio (niſi fortè quod dici nefas eſt, mentiatur Apoſtolus) ſiue ſit Papa, ſiue Cardinalis, ſiue Archiepiſcopus, ſiue Epico- pus, ſiue diues, ſiue pauper, ſiue doctus, ſiue indoctus, vt referat vnusquisque rationem de his quæ geſſit in corpore ſiue bonum, ſiue malum.]

Referre rationem idem eſt quod ſecundùm geſtorum qualitatem patefactam reo & omnibus, damnatione percelli, vel præmia æterna decerni.

Orat. 4.
de fato.

Et hac in parte diuinam bonitatem admiratur S. Chryſoſtomus a quòd cùm pro poteſtate perdere poſſet ſi videretur homines quantuncun- que innoxios, tamen ne noxios quidem plectere velit, niſi de irrogatæ pœnæ cauſa ab iſtis deriuata aperte conſtet, non modò in ſupremo iudicio cùm agetur de ſumma rerum, ſed hic quoque. [Vbi de facto conſtiterit, (ait de Deo Chryſoſtomus) & ibi ratione reddiderit rei quã facturus eſt, facit quod vult. Sicut Sodomitarum ciuitates deuaſtaturus non ita ſimpliciter in eos ignem demisit: ſed quid agit? Auditur Sodomò ù & Gomorrhœorù clamor, & nihil adhuc agitur. Deſcendit vt videat, neque ſic ſubiſtit, ſed mittit Angelos, qui tibi oſtendant malitiã inhabitantium ciuitatem, quo nulla relinquitur occaſio blaſphemandi Deum, etiam impudentibus, ſed manifeſtetur quod iuſtè deleantur tam inhospitales, tam inhumani, tam preuaricatores, tam ignari iuſtitie, tam euerſores communium legù naturæ, tam pleni omni malo. Quid tam benigno miſericordieque Deo æquale? Nos vindicaturi ſapè dedignamur rationem reddere; ipſe autem niſi te priùs docuerit, niſi te priùs admonuerit, niſi rationem à te acceperit, vt iuſtè pœnam irroget, non animaduertit in eos qui iam olim meruerunt pœnas, paratus vbiq; ue rationem reddere, & non dedignatur iudicari. Vbiq; Prophætæ huiusmodi ſermonibus pleni ſunt; vbiq; iudicia Dei cum hominibus audiuntur.]

Idem ergo par eſt facere bonos & æquos iudices in quacun- que damnatione, vt
 ¶ It P. con- Card. Tuſchus b rectè monuit. Et qui ſecus faciunt, his quidẽ quos ſine cauſa ex-
 cluſ 803. preſſione diuexant, patientie laudẽ conciliant ei affinem, quã Satan Iobo, ſibi autẽ
 n. 2. & lit- dedecus & infamiã apud probos æſtimatores. Nã Iobum D. Chryſoſt. a ignoraffe
 tera M. calamitatis ſuæ cauſam his verbis tradit agens de illius adamãtis, illius patientie
 concl. 403. petre (ſic Iobum nominat) eximiis virtutibus. [Idem ipſe (Iobus) neſciebat pro-
 n. 2. pter Deum iſta ſe pati, & tamen pro hoc coronabatur, quod cùm cauſam ne-
 e piſt. 7. ad ſcirer, patienter hoc ferret.]
 Olympiad.

Itaque indigniſſimè ac truculentiſſimè Heteriarchas in Eretarchũ verſus, per- uerſum illũ iudicandi vſum adhibuiſſe deprehenſus eſt, vt quos iniuria & per calumnia oppreſſos veller, multaret in ſilẽtio, vt ſerpẽs mordẽs non in ſibilo, tantũ denunciãs eos certis grauari accuſationibus, quæ iſtis multatis detegi nõ poſſent, ne in eorũ à quibus accuſati fuerant cognitionẽ venirent, & criminatores depre- henderent. Qua opprimedi & calũnandi, nõ enim regendi impotentia, nihil iniu- ſtius fingere liceat: ita vt viri ſapientia & religione præſtãtes ad eũ belluinũ & ty- rannicũ iudicandi modũ cohorrerint, & vox faucibus hæſerit præ ſtupore. Niſi ſanè

sanè possit vel calūniatoribus accidere opportunius, vel impotentis iræ Præsidi cōmodius ad explendā libidinem perdendi eum quem exosum habuerit, quàm si barbara illa agendi ratio teneatur, & ad summum non nisi generatim significetur esse grauiusquædam, quorum quis sit insimulatus, & quorum causa vexationi sit subiiciendus, non tamen posse aperiri quæ illa sint, ne qui noxium detulere deprehendi valeat à criminoso. Cedo quàm optimum, quàm irreprehensibilè & sanctum voles hominem; nego posse illum aduersus hanc malignitatem tegere innocentiam: quis enim excuset aut purget quod nescit? Quos verò maledicentiæ suæ limites ponet calumniator, cui securitatem præstat altum de persona criminante & de criminatione silentium? Quare abiicienda est, & cum omni detestatione repellenda tam truculenta, tamque ferina agendi ratio.

Neque verò satis esse debet æquis iudiciis non celare reū damnandi causam, sed tempus insuper ac facultatem concedant oportet ad suam, (si fortè suppetat,) purgationem atque defensionem: perinde enim esset damnare inauditum, ac non concessa abluendi impactas noxas facultate donare, idque in Ecclesiasticis iudiciis omnino seruandum esse grauius admonet S. Damasus a scribens ad Stephanum Mauritaniæ Primatem, & Africana Concilia, esseque eas inducias reo concedendas, probat ex secularibus iudiciis rectè constitutis, quæ ex legum præscripto sic obeuntur. Optimè item in eam rem philosophatur S. Ambrosius scribens ad Constantium Episcopum, quem quomodo de Illyriis quibusdam suspectis erroris iudicare debeat, his verbis admonet.] Difficile quidem imbuti animi infidelitatis venenis abolere possunt impietatis suæ glutinum, si tamen in iis virus infaustum inoleuerit: nec facile iis credendum putes, nerui enim sunt & quidam artus sapientiæ, non temerè credere, maxime in causa fidei, quæ rarè perfecta est in hominibus. Tamen si quis est qui licet suspectæ sit infirmitatis, & annunciantis affectus purgare habitam de se opinionem velit, permittit vt satisfecisse se putet: indulge aliquantulum; cuius enim excluditur satisfactio, auertitur animus: nam etiam medendi periti cum vident notas ægitudines, vt ipsi appellant, medicinam quidem non adhibent, sed tamen medicinæ tempus expectant, nec deserunt inualidum, sed lenioribus verbis, aut quibus possunt palpant delinimentis, ne aut intermissa ægri-tudo desperatione animi grauescat, aut crudior medicinam respuat, eo quòd ad maturitatem peruenire nequeat si indigesta insolens rerum huiusmodi medicus adhibeat manus. Siquidem & pomum cum immaturum exagitur, citò deperit.] Conclamat validè aduersus præclusam sibi defensionis facultatem Abulensis vt apud eum videre est in præfatione primæ partis defensorij.

Omnia quæ hæctenus constituta sunt de necessitate audiendi reum, eique damnationis causam exprimendi, & inducias ad abluenda crimina concedendi, ad omnes æquè iudices extendenda sunt per se loquendo. Quibus paucis verbis tria attingo in hanc rem obseruatu digna: nam nonnullis Doctoribus visum est, rata quidem esse oportere omnia prædicta si agatur de pœna mortis; at si sermo sit de pœna extraordinaria infligenda reis quos indicia sufficienter grauent, vt torqueri possint, contendunt nihil esse necesse auditionem vel defensionem concedere. Et idem de insignibus latronibus docent Monticellus b Bertazolius iunior c, & Gratianus Falconius d. Sed nullum horum admitti debet; & quicumque reus inauditus, aut negata causæ damnandi notitia, vel defensio-

S. 24.
Inducia ad
purgationē
ac defensionem
concedenda.
a epist. 4.

S. 25.
Doctrina
proposita
valet pro
omnibus re-
is & iudi-
cibus, per se
loquendo.
b in præxi
crim. reg.
24. n. 24.
c consil. 30.
d Reg. 268.
n. 4.

nis facultate damnetur, inhumanum est per se loquendo, ac, vt Liberiùs loquebatur, nefas extremum. Perperam igitur vniuersalis doctrina superius tam multipliciter stabilita arctatur à nonnullis ad penam mortis, cum sit par ratio de pœna quacunque, vt carceris, exilij, exautorationis, spoliationis bonorum, & cæterarum, vt rectè agnoscunt Petrus à Nauarra *a*, Lessius *b*, Sayrus *c*, ac passim cæteri consentaneè ad decretum Pontificium quod extat *c. qualiter & quando*, & vniuersaliter sanciens reum priusquam damnetur, non modò esse audiendum, & exponenda damnationis capita, ac causas, sed etiam facultatem suiipsius defendendi esse ei concedendam.

a l. 2. de rest. c. 3. n. 195.
b l. de iust. c. 29. n. 102.
c in clau. l. 12. n. 26.
d de accusat. in 6.
e lib. 1. var. c. 1. n. 7.
f v. homicidium, in iustio.
g c. 1. de iust. à n. 94.
h disp. 48. de iust. dub. 4.

i cap. 1. de caus. possess. & proprietat. & in metho. do histor. pag. 2, 3, 8.

l à n. 87.
m p. 2. l. 11. c. 7.
n l. 2. de offic. bon. pragmat. 1. c. 2. n. 22.
o l. 2. 99. crim. q. 39. n. 18.

Aliam restrictionem vniuersalis doctrinæ propositæ adhibent nonnulli existimantes eam ratam esse oportere pro iudicibus inferioribus, de supremis tamen qui scilicet soli Deo innocentiã debeant, aliud esse. Certè Princeps tamen ad iudicium exigatur scientia publica, potest tamen ex priuata damnare, iuxta Couarruuiam *e*, & alios quosdam Iurisperitos. Quidni igitur alias æquè forenses remoras possit præcidere? Nihilominus Caietanus *f* cui adscribuntur Lessius *g*, & Luiscus Turrianus *h* aliique passim, negat licere Principi cuiunque ex sola scientia priuata damnare quenquam, eo quod iure gentium ad sententiam iudicalem quæ publicum quid est, publica iudicantis scientia, ex allegatis & probatis hausta sit necessaria, vt scientia sit commensurata scientiæ: Respublica enim non transtulit in Principem potestatem quam in suos habet, nisi sub onere saluum retinendi commune illud ius gentium. Vnde Princeps sub illo tacito pacto admissus non potest illud infringere, (per se loquendo, vt mox exponam,) damnando ex sola scientia priuata, sed debet adhibere publicam iure positio apud omnes gentes recepto ac vigente necessariam ad damnandum. Hoc si verum est, vt est sanè verum, pro eo iudicij adiuncto quod iure tantum positio necessarium est ad damnationem legitimam, quanto magis fatendum est verum esse de iis, quæ sunt iudicio substantialia, & iure naturali requisita, nimirum vt reus audiatur, & sciat quorsum damnetur, habeatque facultatem ad abluenda crimina? Non est planè quod quisquam mortalium sibi hac in parte de quantacunque, ac vel Pontificia, vel Imperiali aut Regia potestate ablandiatur, cum ipsi summi Pontifices disertè contestati sint; nihil se posse aduersus partem inauditam statere, aut in facultate sui met defendendi reo neganda; vel quod inde consequitur in reticenda damnationis causa, qua ignorata defensio præcluditur. Scribit sanè Ioannes Bodinus *k* & Henricum II, Galliarum Regem cum seruum Italum in carcerem coniecisset, nulla adiecta causa, Iudices vinctum illum exoluisse, nec vllis Regiis mandatis adduci potuisse vt eum damnarent: tamen Rex religiosè ac sanctè iurabat nequam illum deprehensum à se fuisse in scelere turpissimo, succenseretque iudicibus quod sibi affirmanti fidem non haberent. Quia tamen damnandi causa determinata reticebatur, iudices pro innocio habuerunt, & carcere exemerunt, tamen postea iussu Regis in flumen Sequanam noctu demersus est, ne insolentia facti populum perturbaret damnatus est per violentiam cui species legitimi iudicij per constantiam & infractum iudicum pectus obesse nequiuert. Latè aduersus restrictionem vniuersalis doctrinæ superius propositæ, hinc impugnatam agit Rodulphus tractans absolutam Principis potestatem *l*; & annuit Azor *m*, necnon Franciscus Capiblanco *n* ac Farinacius *o* allegans innumeros, & dicens
 ira

ita omnes tenere. Ac annuentibus omnibus iis qui defensionis facultatem cui auditio & noxæ notitia supponitur iure naturali deberi statuunt, vt supra retulimus.

Aliam restrictionem vniuersalis doctrinæ superius propositæ aliquoties adhibui quæ sola probanda est. Dixi igitur eam vniuersalem doctrinam valere per se loquendo, quia cum crimen est ita manifestum, vt planè constet nulla defensione tegi posse, nec vllam reo superesse viam tuendi sese, (quod regulariter absque auditione rei non contingit,) tunc frustra neciterentur moræ in reo audiendo & dandis ad se purgandum induciis. Idque spectauit S. Leo IX. cum Gregorium Vercellensem ob grauissima crimina de quibus planè comperus erat, absentem licet ac inauditum damnauit, vt scribit Hermaunus, & ex eo Baronius anno 1051. *a* Alios item Pontifices eandem ob causam aliquando absentes damnasse, nec inducias ad rei purgationem frustra tentandam concessisse, ait Bernardus *b* in Gregor. VII. Apologetico. Et hæc videntur esse præcedentia ad iudicium peccata, in quibus negandam esse audientiam contestatur S. Bernardus *c* alludens ad Apostolum qui Timotheum admonebat *d*, quorundam peccata manifesta esse, & iudicium præcedere; quædam verò peccata subsequi humanum iudicium, quorum priora discussione non egent, cum ex se, & ante omnem discussionem innotescant. Videndi pro hoc puncto Lessius *e*, Franciscus Syluius *f*, Malderus *g*, Laymannus *h*, Filiucius *i*, Richelius & Abulensis ad illud Deut. 1. *Audite illos.*

Habet verò præsertim locum hæc restrictio cum periculum esset in mora, quando videlicet timerentur graues turbæ, aut publica perniciës ægrè vel etiam nullo modo postea impedibilis, ni maturè præcaueretur, & reus absque remoris subitò multaretur: tunc enim post crimen certò & euidenter comperit fas foret in reum animaduerrere recisis moris induciarum ad se purgandum, & præstandam ei audientiam ad illum finem. Quod notarunt Syluester *k*, Nauarrus *l*, Rodulfinus de absoluta Principis potestate disputans *m*, Morla in iuris emporio *n*, Petrus à Nauarra *o*, Petrus Ærodius *p*. Factis id ipsum firmarunt plerique veterum. De Agesilao scribit Valerius *q*, [cum aduersus rempublicam Lacedæmoniorum conpirationem ortam noctu comperisset, leges Licurgi continuè abrogauit, quæ de indemnatis supplicium sumi verabant: comprehensis autem & interfectis fontibus, easdem è vestigio restituit, atque vtrumque simul prouidit ne salutaris animaduersio vel iniusta esset, vel iure impediretur. Itaque vt semper esse possent, aliquando non fuerunt.] Frustra fuit eam legum ad horam abrogatio cum in illis adiunctis nulla esset earum obligatio. Itaque, quod ait Valerius nisi legibus abrogatis iniustam futuram animaduersionem, accipiendum est de iniustitia in speciem duntaxat. Romani certè in tali euentu, leges nihil morati, indictâ causâ, quem ciuium reum iudicaret damnare Dictatori permittebant, vt Tullius *r* author est. Eo ipso enim quod creatus erat Dictator, supponebatur extremum periculum, in quo euentu leges de ordine iudiciario filere dicimus. Ob proportionalè causam Carolus Magnus, vt scribit Aeneas Syuius *s* cum Westphalos magnis cladibus affectos perdomuisset, isque sæpe periuri fidem Deo datam suscepta religione Christiana, & Carolo desponsam subiectionem rebelles facti perfregissent, vt eos denique comprimeret, & grauissima mala alioqui instantia auerteret, insti-

S. 26.
Quando per
accidens, fas
non audire
reum, & in-
ducias ad
purgationem
negare.
a num. 1.
b c. 22.
c lib. 1. de
confid. c. 10.
d 1. Timotheus.
e cap. 29. de
Iust. n. 100.
f 2. 2. q. 67.
art. 3. con-
cl. 6.
g tract. 6 de
Iust. c. 1.
dub 14.
h lib. 3.
tract. 6. c. 2.
i tract. 40.
c. 6. n. 176.
k v. homicid. 1. q. 2.
l in summa
c. 25. n. 10.
m c. 6. n. 92.
n p. 1. tit. 2.
q 2.
o l. 2. de
rest. c. 3.
n. 192.
p l. 2. rerum
iudic. tit. 9.
§. 16. & tit.
12. §. 3.
q lib. 7. c. 2.
r lib. 1. de
leg.
s in Cos-
mogr. cum
de Europa
c. 36.
tuit

tuit arcanos iudices viros probos & integerrimæ ac probatæ virtutis, quos grassari in innocuos verisimile non foret. Hos instruxit facultatē damnandi, & supplicio afficiendi quoscunque comperirent noxios, nulla citatione præuia aut defensione præmissa, ac ne accusatione quidem prius audita. Id iudicium ad suam vsque perdurasse ætatem scribit idem Æneas Sylvius notans vocari *Iudicium vetitum*, & per Scabinos administrari. Extra huiusmodi limitationem quam compertissima sceleris euidencia cui nullam defensionis viam superesse sit liquidissimum, aut iustus indeclinabilium alioqui grauissimorum malorum metus infert, abstinendum est peruersione ordinis iudiciarij, qui à rei auditione iudicium sumens, inducias ad abluenda crimina, & causæ discussionem interponi exigit.

§. 27.
*Allocutio
ad Iudices.*

a lib. de
pœnit.

b lib. 2. de
rem. dialo.
66.

c psalm 74.

d c. 3. Ec-
clesiasticis.

e epist. 2.

Concludo dissertationem compellatis in digressu quotquot de alijs pronunciant, & ad pœnam inauditos vel indefensos abripiunt, admonens inprimis illos si internum iudicem suum, cuius lancinatione nullius est belluæ morsus acrior, audire detrectent; si, inquam, conscientiam & accusantes in eius tribunali cogitationes, quarum est strepitus vocalissimus, vt videre est apud Victorem Cartennensem *a*, & Franciscum Petrarcham *b* obstructis auribus nolint exaudire, meminerint iudicij à Iudice supremo & incorruptissimo obeundi, iuxta illud Iobi monitum; *Vltor iniquitatum gladius est, & scitote esse iudicium.* Aderit aliquando dies, nec vt mundo toti aliquantulum remotus sit, procul reuera est ab vnoquoque nostrum, sed imminet & instat in ianuis: Dies, inquam, aderit quo de iudicibus iudicetur, & iustitiæ ipsæ vt Psaltes *c* loquitur subiaceant iudicio. Ego, (inquit Deus per Dialogisimum cum Dauide agens,) iustitias iudicabo. Quod tamen de iustissimo & incorruptissimo Dei iudicio dictum potius videatur, vt rectè ibi admonet Bellarminus, tamen à Iacobo de Valentia alijsque non paucis aptatur ad iustitias quæ sunt futuræ diuini extremi iudicij obiectum, inter quas eminent iudicia publica, quibus vulgus nomen *iustitiæ* tribuit à debito iuris exquisitè in ea functione refinendi. Cum autem è contrario in huiusmodi functionem, quam suapte natura iustissimam esse oportuerat, irrepit iniustitia, præsertim excisione eorum, quæ sunt iudicio substantialia, cuiusmodi sunt audientia reo data, & causæ damnandi expressio, vt suppetat ei defensionis, sui que purgandi facultas, tunc sine dubio horrendum Dei iudicium de talibus iudicijs & Iudicibus est expectandum.

Eo oppressos in iudicio, & per iudicij iniquitatem afflictos ablegabat Sapiens *d* ad leuandum mœrorem verbis illis, quæ peruelim in Iudicum libris stylo ferreo exarari, vel celte sculpi in silice ad postes locorum, in quibus ferunt sententiam. *Vidi sub sole in loco iudicij impietatem: Et dixi in corde meo, Iustum & impium iudicabit Deus, & tempus omnis rei tunc erit.* Magna omnino iniquitas, & velut emphasis sceleris, vt in ipso iudicij loco, vbi exercenda esset iustitia, omnino contrarium fiat eius ad quod institutum est iudicium: vt quod cum S. Cypriano *e* dicebamus initio, inter leges ipsas delinquatur, inter iura peccetur, innocentia nec illic vbi defenditur, reseruetur. Hæc non modò est per excellentiam & antonomasticè iniquitas, sed etiam *impietas à se ipsa*: nam & rempublicam quæ parentis dulcissimæ loco esse debuerat, & Deum ipsum, cuius vicinam præfecturam Iudex obit, violat ea agendi ratio. Quod verò solatium fortissimum aduersus eum mœrorem subministrat Sapiens? Non aliud sanè quam

quàm quod petitur ex iudicio de iudiciis iudicum seculi per incorruptum & omniscium ac vsquequaque perfectum Iudicem coram quo sistentur causæ dñnes denuò discutiendæ, ac retractandæ, vt iudex homo qui iniquitate iudicium scēdauit, vel à loco iustitiæ tentantem subingredi iustitiam repulit, pœnas det opinione nostra maiores, & quæ Deum iusti iudicij acerrimum æmulatorem sui que mœroris (vt *ἀβρωτοπαιδως* dicam) ex iudiciorum indignitate concepti vltorem deceant.

In eandem sententiam terribiliter tonat potius quàm loquitur Esaias *a*, ex-^{a cap. 59.} pressius etiam denuncians quàm Ecclesiastes horrendum iudicis Dei de hominibus iudicibus iudicium. Iuvat eum per partes audire. *Conuersum est retrorsum iudicium, & iustitia longè stetit.* Optabat scilicet iustitia subite sedem, suam, & locum sibi destinatum inire: sed Iudices qui videbantur regere populum (ita enim rectè Daniel huiuscemodi iudices appellat) qui, inquam, nomen Iudicium ementiebantur, & in loco iudicij ac Iustitiæ operabantur iniquitatem, iudicium & iustitiam repulerunt, nec siuerunt appropinquare ad eam plateæ partem in qua erat iudicij exercitium. Itaque subditur, *quia corrui in platea veritas, & equitas non potuit ingredi. Et facta est veritas in obliuionem, & qui recessit à malo, præda patuit.* Non tantùm corrui veritas & in obliuionem traditur cum homo innoxius mendacibus calumniis opprimitur & innocentia falsiloquiis conspurcatur; sed etiam cum veritas premitur & erumpere prohibetur. Hoc est cum non auditur, qui reus prætenditur, nec pro se dicere, & indemnem se præstare permittitur. Hoc enim est veritatem repelli & corruere in platea iudicij ac fieri in obliuionem. Accedit quod in scripturis facere veritatem, vt alibi *b* ex ^{b l. de æ-} D. Augustino latè traditur, est operari, quod bonum est ac iustitiæ consentiens: ^{quiu. c. 1.} & è contrario malè agere est mendacio pollui. Admittitur ergo turpe mendacium cum iudicium peruertitur: id què nominatim admitti denegatione audientia, & negatione defensionis, notauit Abulensis expendens illud; *Non suscipies vocem mendacij.* Planè namque mentitur qui illum in quem vibranda est damnatio, audiendum esse inficiatur. Eòque recidit quod luculenter tradit Theodoretus *c*, veritatem non posse attingi à Iudice nisi audita parte vtraque; ^{c epist. 89.} atque adèd quicquid in iudicio aliter præstet, veritatis exfors est, & ad menda- ^{& 145. in} cium pertinet. Ex ea ergo mendacij inuentione per audientia at defensionis ^{fine.} negationem, reus prætensus qui reuera innoxius erat per iniqui iudicis malignitatem prædæ aduersarij patuit.

Sed quid Deus ad eam sceleris atrocitatem? Eloquatur Esaias qui pergit in hæc verba. *Et vidit Dominus, & malum apparuit in oculis eius, quia non est iudicium, & vidit quia non est vir: valens scilicet & volens perumpere, iniquitatem, & quod iustum est iustè iudicare:) Et aporiatu est quia non est qui occurrat, & saluauit sibi brachium suum, & iustitia eius ipsa confirmauit eum. Indutus est vestimentis vltionis, & opertus est quasi pallio zeli, sicut ad vindictam quasi ad retributionem.* Non egent ista nostris glossematis: sunt enim expedita & plana omni que vitro pellucidiora: illis autem quæ ex Salomone adduximus confirmillima, nisi quod Salomon fortassis agit potius de vltione in extremo iudicio reponenda, quanquam neque excludit eam quæ hïc ante obitum persæpè infertur, de qua potius agit Esaias. Vtrobique autem horrendum est incidere in manus Dei viventis qui abusionem concreditæ ad iudicandum potestatis & iudicij

378 *Gemitus Columba, De Iudiciis seculi.*

dicij peruersionem damnatione eius qui auditus pro se satisfacere & indemnitate abire potuisset, feret acerbissimè, vt verba Elaiæ sanè magnificè exprimunt.

a orat. de
Episcopis
in fine t. 2.
Græcol.

Itaque altè occinendum & validè inclamandum est iudicibus omnibus quod Episcopis iudicantibus ingerebat Nazianzenus *a*. [Vos qui thronos coronatos consequimini, & ob fluxas eminentias elari estis iustitiam illam extremam & inuitabilem intuemini, omnino nihil vsquam esse quod illam effugere possit considerantes.] Nam hîc quidem vi muneris & potestatis in alios, tuti estis, etiamsi ad gemitum pauperis obsurdescatis, nec præ gratia qua apud vos valent potentiores, aures innoxii per eos oppressis referare dignemini: at apud iudicem Deum, non sic, sed procul excusso omni fauore, & omni gratia Dei ipsius gratiam excludente emerget ac splendebit in vestram confusionem oppressa veritas, ac in vestris capitibus seriùs ocyùs agente Deo hæc faba cuderet. Sic se solabatur Theodoretus iniquo (vt ipse quidem refert) iudicio oppressus, & absens ac inauditus peruersitate impietatem æquante damnatus. Vnde scribens ad Eutrechium præfectum *b*, post alia in eam damnandi absentis ac inauditi iniquitatem adducta, subdit; [Actionem sine vadimonio instituerunt. Sed oportet æquos Iudices reo alteram aurem seruare. Quòd si aduersariorum sermonibus vtramque præbent, & ex eorum arbitrio sententiam promunt, amplectemur iniuriam regni cælorum conciliatricem, & forum illud expectabimus, in quo non accusator futurus, nec patronus, nec testis, nec discrimen dignitatum, sed dictorum factorumque iudicium, & congrua meritis retributi: omnes enim stabimus (inquit) ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis prout gessit siue bonum, siue malum.]

b Epist. 91.

*Florentius de Montmorency Vicarius Generalis
Societatis I E S V.*

CVm' Opusculum P. Theophili Raynaudi Societatis Nostræ cui titulus, *Gemitus Columba de Iudiciis seculi*. Tres eiusdem Societatis Theologi quibus id commisit, recognouerint; & in lucem edi posse probauerint, facultatem concedimus, vt typis mandetur, si iis ad quos pertinet, ita videbitur. Romæ 28. Iunij 1649.

FLORENTIUS DE MONTMORENCY.

INDEX